

Kitüntette számos mezőgazdasági kiállításon. Elismerések jockey-clubboktól.

KWIZDA
cs. és k. szabad. Pestiútszéki lovastábor (mosóvíz lovaknak)

hosszú évek óta a legjobb eredménnyel használt mosóvíz erősítővel nagyobb fáradságok előtt és után. Nélkülözhetetlen segédszer szarvasmarhák, marjaknak, irántal, az idegek feszültsége, taggyengeség, bönulások és daganatok gyógyításánál. A lovaknak mozgékonytágot kölcsönöz, és kiváló munkálkodásra képesíti. — Egy palackát 1 r. 1.40.

KWIZDA
Korneuburgi marhatáp-pora
lovak, szarvasmarha és juhok számára, sok évi kísérlet szerint, ha rendszeresen nyújtják, biztosan ható szer étvágyhiánnyal, vártejelés ellen, s a tej javítására. Legjobban elismerve mint segédszer a legelső és emésztő-szervi betegségek gyógykezelésénél. — Egy dobozzal 35 kr., nagy doboz 70 kr.

A hamisítások elleni védekezés céljából egyelünk a főnnebbi védjegyre.

Főletét a Magyar királyság számára Budapesten Török József gyógyszerárán.
Továbbá nagyban kapható: Budai Emil gyógyszer., Fáykiss J. gyógyszer., Detsinyi F. Detsinyi C. Duloz Antal, cs. és kir. udvari nyergesnél, Glasz J. cs. és kir. udvari nyergesnél, Halbauer Testvérek, Hess Isidor és Társa, Hofmann J., Kochmeister Fr. utóda, Maklár J., Márkus és Reich, Mautner Adolf, Molnár és Moser, Neruda N., Patak J., Pollak J. és Társa, Schlesinger és Szende, Schmedek és Grünstein, Schwarzkopf Á. és Wolf, Stern és Schmiedl, Stianusz Testvérek és Társa, Strobenz Testvérek, Tausler Károly gyógyszer., Thallmayer és Seitz, Topits J. Fia. és Wertheimer és Frankelnél. — Kicsinyben a legtöbb gyógyszerés és drogistánál kapható.

Kwizda Ferencz János, ker. gyógyszerész Korneuburgban, Bécs mellett, a cs. és kir. osztrák s a kir. román udvarok szállítója, állatgyógyszerekre nézve.

1891. febr. 170. sz. 1891. febr.

BUDAPESTI SZEMLE

a M. Tud. Akadémia megbízásából szerkeszté
GYULAI PÁL.

TARTALOM:

Deák Ferencz Erdély utóiról. — Közli Kónyi M. A. A hadi tengerészetéről. Történelmi vázlat. (II.) — Reményi Antalról.
Kisassiai török népregények. (I.) — Kúnos Ignácztól.
Emléksobrainak. — Jakabffy Ferencztől.
Az atyafiak. Regény. (II.) — Csiky Gergelytől.
Költemények. Fiam emléke. I—IV. — Gróf Zichy Gézától.
Az 1847 8-ik évi országgyűlésnek a vallás dolgában alkotott (XX.) törvényeiről. — A. P.
A gazdák szövetsége az Egyesült-Államokban. — Mudrony Páltól.
Értesítő. Ballagi A.: Colbert. — T. N. — Dollinger Gy.: Orvosi jelentés az ifjúság neveléséről. — Imre Józseftől. — Bánfi Zs.: Alceste és a misanthropia. — Haraszi Gyulától. — Nemzetgazdasági irók tára. I. köt. — Dr. — Megjegyzések Daday úr észrevételeire. — Siléxtől. — Nyílt levél a szerkesztőhöz. (Jászai Mari asszony Elektrája.) — Spectatorról.

Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapesten.

„Nincs többé fejfájás“

D. GÖTZ
MIGRAINE-PORA
huszontöt év óta egyedül, idegek, rheumaszerű, sőt gyomorból származó fejfájás ellen a legjobb sikerrel használtatott, mit több ezzer menő köszönetnyilvánítás bizonyít. Utolsó időben a
MADRIDI UDVAR
feltűnő eredménnyel használta. 1 doboz ára használati utasítással 2 frt. 1 kis próba-doboz használati utasítással 1 frt. Eredetiben kapható csak egyedül Fáykiss József, nagy Kristóf-hoz címzett gyógyszerárán, továbbá Török Józsefnél, király-u. 12, Thallmayer és Seitz és Kochmeister F. uraknál.

Legjobb és Leghíresebb
Pipere Holgypor
La VELOUTINE
Különleges Rísopor
BISMUTTAL VEGETIV
CH. FAY, ILLATSZERÉSZ,
PARIS — 9, rue de la Faix, 9 — PARIS.

Sternberg Armin
Hangszer-Ipar
Budapest, kerepesti-út 36

Az arcz szépsége elérék

Leichner
zsírpora
és Leichner hermelinpora
(legjobb minőségű zsírpör)
által; mely nappalra és estére a legjobb arczpor, erősen tapad, a bőrt szépé, rózsás fiatal üdőségű és puhává teszi; ártalmatlan, s nem lehet észre venni, ha valaki azal beporozta magát. — Minden kiállításon az arany éremmel kitüntette; a legtöbb nemesség s az egész művészvilág használja, s kapható minden illatszer-kereskedésben, de csak zárt szelenczékben, a «lyra és babérkoszorú» védjeggyel. Kérjék mindig
Leichner zsírpórát (Leichner's Fettpulver).
Illatszerész - vegyész, kir. udv. színházak szállítója
Leichner L. Berlinben.

A Krieger-féle

ACATIA-SZAPPAN
kellemes habzása, rendkívüli kedves illata és nagy tartósságánál fogva, ma a legkedveltebb pipere-szappan.
1 drb ára 50 kr. 3 drb dobozban 1 frt 40 kr.
ACATIA-ARCZCRÉME
pár heti alkalmazása egészen új, üde gyermeked arczbő: idéz elő. Egy üveg ára 1 forint.
Főraktár: Budapest, Kálvin-tér, „Korona“ gyógyszerzt.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten, (Egyetem utca 4. sz.) megjelent és minden könyvkereskedésben kapható.
SZEMEREI SZEMERE PÁL MUNKÁI.
SZÜLETÉSE SZÁZADOS EMLÉKÜNNEPENEK ALKALMÁBÓL
KÖZREKÖSZTÉ SZERKESZTI
A KISFALUDY-TÁRSASÁG. SZVORENYI JOZSEF.
A három kötet ára 6 frt. — A három kötet csak együtt kapható.

MAGYARHON ELSŐ. LEGNAGYOBB ÉS LEGJOBB HIRNEVŰ ÓRAÜZLETE.
Alapított 1847.
Brausweller János
Szegeden, Cs. és kir. kiváltságosan
szab. chronometer- és művészi, földalója
a remontraz inga-óráknak.
stb. stb.
ÓRAK, ÉKSZEREK 10-évi jótállással
RÉSZLETFIZETÉSRE
Képes árjegyzék bérmentve. Javítások pontosan eszközöltetnek.

Kávé! Naponta frissen pörköltve, kitűnő minőségben.
Különösen ajánlata méltó
Excelsior-kávé
aromatikus, erős és szapora.
Ezen kávé saját módszerünk szerint pörköltve, hónapokig tartja magát, avélikül hogy minőségéből és illatából veszítene. Az „Excelsior-kávé“ csak eredeti 1/2, 1, 2 és 5 kilós csomagokban kapható, s minden csomag az itt látható törvényes és bejegyzett védjeggyel van ellátva.
Első magyar gőz-kávépörköltő
Wertheimer és Frankl gyarmatárú-nagykereskedése
Budapest, V., Nagykorona-utca 11. szám.

A FRANKLIN-TÁRSULAT
kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:
A FÖLDMIVELÉS TUDOMÁNYA.
Irtá
LLOYD FRIGYES JAMES.
Szerző felhatalmazásával magyarra fordította s a hazai viszonyokra vonatkozó jegyzetekkel ellátta
MUDRONY PÁL.
Ára füzve 2 frt.

A „Franklin-Társulat“ kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtárban kapható —
KERTÉSZET KÉZIKÖNYVE.
Tüzetes utasítás a konyhakertészeti, virágmivelés és gyümölcsfatanyésztés körében.
A legújabb kütők után irtá Atnézte és jegyzetekkel bővítette
GALGOCZY KAROLY. Dr. FARKAS MIHALY.
Negyedik kiadás. — Ára füzve 80 kr. keménykötésben 1 frt.
Franklin-Társulat nyomdájá. (Budapest, Egyetem-utca 4. szám.)

7. SZÁM. 1891. BUDAPEST, FEBRUÁR 15. XXXVIII. ÉVFOLYAM.

Előfizetést feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt fél évre ... 6. Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt fél évre ... 4. Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 6 frt fél évre ... 3. Külföldi előfizetésekre a postai megfizetésről tájékoztató táblázat a mellékletben van.

GRÓF ANDRÁSSY GYULA.*

(1823—1890.)

Csik-szentkirályi és krasznahorkai gr. Andrássy Gyula 1823-ban márczius 8-dikán Oláhpatokon, Gömörmegyében, született, az Andrássy-családnak idősebb ágából, gr. Andrássy Károlynak Szapáry Etelka grófnővel kötött házasságából. Elvégezvén középiskolai tanulmányait Sátoralja-Ujhelyen és Tatán, s az egyetemet Pesten, bejárta Német-, Francia-, Spanyol-országot és Angliát. Hazatérve, élénken foglalkozott a közügyekkel, s noha még nagyon fiatal volt, elméje érettségénél fogva csakhamar az első sorában állott. Mint 23 éves fiatal ember 1846 tavaszán cikket irt a «Pesti Hírlap»-ba, a melyben a főispáni helyetteseknek, az úgynevezett adminisztrátoroknak, az országban lázas izgatottságot keltett rendszerét rosszalta, a konzervatívok ellen megvédelmezte Deák Ferencznek a sérelmek kérdésében Zalamegye közgyűlésén indítványozott fölrátat. A cikk föltűnést keltett és Dessewffy Emil gr. heteken át vitakozott vele a «Budapesti Híradó»-ban. Andrássy e dolgozatával vonta magára Deák Ferencz figyelmét, s ahhoz fűződnek első szála a köztük támadt viszonyok, a mely később korszakot alkotó jelentőségűvé vált Magyarországra és a monarchiára nézve. Széchenyi István gróf, Andrássyt már gyermekkorától ismerte, nagyon megszerette és

szíve egész melegevel csüngött rajta, a mint erről hátrahagyott naplói megható tanúságot tesznek. A jövő emberét látta benne, rátermettnek, hogy a nagy munkát, a melybe ő belefogott, szerencsés befejezésre juttassa. A Tisza szabályozására megalakult első társaság 1845 decz. 1-én Széchenyi ajánlatára elnökének választotta a 22 éves Andrássyt, s a következőket iktatta jegyzőkönyvébe: «Rendes elnöknek közegyetértséssel elválasztott gr. Andrássy Gyula ő méltósága, kiben a társulat eddig is boldog emléktől őseinek méltó utódját s hazánkban ragyogó fényvel kelő új csillagát volt szerencsés megismerni.» S ekkor mondta gr. Széchenyi István Eröss Lajosnak, Szabolcsmegye alispánjának: «Nem én fogom e művet végrehajtani, hanem a ma még gyermek Andrássy Gyula!»

Az 1847/48-iki országgyűlésen mint Zemplén-megye egyik követe vett részt Andrássy. 1848 február 2-ikán ezeket írta róla Széchenyi: «Andrássy talán az egyetlen, a ki ügyeinket magasabb szempontból tekintti». Andrássy nem vetette magát alá föltétlenül Széchenyi nézeteinek, s e zavaros időkben támadt terveit egyikét-másikát ellenezte is, de ép úgy ellenezte a radikális tábor túljáhatásait. E nevezetes országgyűlés eseményeiről Andrássy megyéjének rendes követjelentéseket küldött. Ezek egyikéből, mely 1848 május 9-én kelt, idézzük a következőket, a melyek világosan föltüntetik a monarchia későbbi külügyminiszterének irányát:

«Mi, hajdan védőfala a kereszténységnek, legközelebbi szomszédai vagyunk az északi óriásnak, tán azon rendeltetéssel, hogy valamint hajdan a Kelet hatalma hazánk határai között megtörött, úgy megtörjék jövőben az Éjszak hatalma is. Ha a végzet határozata reánk nézve ez, fogadjuk el az isteni gondviselésbe vetett megnyugvással; nem csak azért, mert nagy-szerű, hanem azért is, mert Európa civilizált és szabad népeinek rokonérzetére ama nagy harcban, mely talán reánk várakozik, számot tarthatunk. Amde emlékezzünk meg arról is, hogy győznünk csak akkor lehet, hogy áldozatul esni csak akkor nem fogunk, ha nem elszigetelve állunk a viadlban. Magyarország a legközelebbi események által Európa civilizált és szabad népei között fontos helyet foglalt el. Hogy ezen helyet kellően betöltsé, egyetértésre van szükség és egységre, mely által erős legyen, és rokonszenvre, mely által támogatassék. E rokonszenvet felgerjeszti a szabadságerőze, táplálni és megerősíteni az érdekegység fogja, legközelebb azon népekkel, melyekkel a pragmática sanctio által a história és törvény összekötött; távolabb pedig, nemzetiségünk és önállásunk épségben tartása mellett, azon népfajjal, mely a civilizációnak bölcsője, s mely a lőporban és a könyvnyomtatásban a szellem leghatalmasabb fegyvereit számítja találmányai közé.»

A 60-as évek elején föltett fénykép után. GRÓF ANDRÁSSY GYULA.

Az első felelős miniszterium Andrássy Zemplénmegye főispánjának nevezte ki. Időközben kiűtött a polgárháború, s Andrássy a horvátok és szerbek szervezett fölkelésének első híreire fegyvert ragadott. Julius havában a nemzetőrség őrnagyává, szeptemberben Moga tábornok segédtitjévé ki nevezetvén, résztvett a Jellasics vezetésével végződött pákozdi ütközetben; s a nap sikerének létrehozásában része volt egy ágyúüteg hatásos működésének, a melynek Andrássy saját felelősségére jelölte meg a helyet, s a

* E hó 18-án lesz egy esztendeje, hogy újabb történetünk egyik legkiválóbb államférfiát, gróf Andrássy Gyulát, elvesztettük. E gyászest alkalmából több arczképét s életének számos részletét közölte volt lapunk. Halálának első évfordulója alkalmával egy eddig még sokszorosítva meg nem jelent arczképét mutatjuk be a 60-as évek elején föltett fénykép után. Együttal átvesszük az «Akadémiai Értesítő»-ből, a magyar tud. akadémia új folyóiratából a fontebbi életrajzot, mely folyóirat az összes ülés újabb határozatából eszentül az akadémia elhunyt tagjairól szóló nekrológok közlését ezzel kezd meg, s melynek szerkesztősége szives beleggyezésével, e nekrológot az «Akadémiai Értesítő»-nek ma megjelenő számával egyidejűleg közölhetjük. Jelen életrajz Andrássy Gyula gróf nyilvános működéséhez éveken át közel álló s annak számos részleteibe kiválóan beavatott tollból származván, sok olyat tartalmaz, a mi a nagy közönység előtt eddig tudva nem volt, holott az ő történelmi alakjának rajzához érdekes, sőt bizonyos tekintetben szükséges kiegészítő részül vehető. Szerk.

melynek ő adta az utasításokat. Azon tiszték között, a kiket a fővezér különös kitüntetésre méltóknak tartott, skiknek az országgyűlés képviselő-háza október 1-jén tartott ülésében a haza nevében hálát mondott, ott találni Andrássy nevét is.

A schwechati szerencsétlen ütközetben, a melyben a hirtelenben összeharagzott, fegyverrel magyar csapatok az ellenség elől meg hátráltak, Andrássy szintén résztvett s itt ismetelten tanjelt adt személyes nagy bátorságának. A hatvani, tápió-bieskei és iszegi győzelmek csatáiban mint Görgei segédtszjtje küzdött. Katonai pályája itt megszakadt, mert Batthyány Kázmér gróf külügyminiszter őt, ki ekkor már honvéderedős volt, 1849 június havában Konstantinápolyba küldötte, a hol csakhamar alkalma nyílt diplomáciai ügyességének kifejtésére. Elérte, hogy a határon átlépő magyar harcosokat a törökök többé nem fegyverezték le. Annál nehezebb volt az állása a háború befejezte után Törökországba menekült magyarok ügyében. Részen az ő érdeme a portának azon elhatározottsága, a melylyel visszatartotta Ausztriának a magyar menekültek kiszolgáltatása iránt támasztott követelést. Konstantinápolyból Londonba ment s itt két évig időzött, innen pedig Párisba tette át lakását. Időközben, 1851 szeptember 21-dikén, a pesti hadi törvénysek Andrássyt 35 társával, mint főlegényét, in contumaciam elítélte s a reá következő napon az Új-épület mögött levő téren in effigie felakasztatta.

Száműzetésében élesen megfigyelte a dolgokat és beces tapasztalatokat gyűjtött a jövőre számára. Helyesen ítélte meg III. Napoleon császár tündöklő hatalmának benső rothadását, s mentül tovább haladt az idő, annál inkább tartózkodott az emigránsok mozgalmaitól. Párisban mind erősebbé vált benne a meggyőződés, hogy Magyarország üve nem várható a dynasztia ellen vívandó harcztól, akár saját erejével, akár idegen segítséggel küzdje azt a nenzet, hanem az országnak és uralkodójának becsületes kibékülésétől. El is fogadta 1858-ban az anyja közbenjárására neki adott útlevelét és visszatért hazájába. Még Párisban egybekelt Magyarországnak egyik ünnepelt szépségével, a kiválóan művelt és nemes lelki Kendeffy Katinka grófnővel, s e házasságban, melyből két fiú és egy leány származott, zavartalan boldogságot talált élete végeig.

A száműzetésből hazatérte után kezdődik tulajdonképen politikai és államférfi működése, melyet monarchiának újabb történetében példa nélküli való sikerek koronáztak.

Az olasz hadjárat után a magyar kérdés akuttá lett. Bécsben mindinkább derengett annak belátása, hogy a magyar nemzet ki kell békülni; de visszariadtak a magyar alkotmányok és különösen az 1848-ki törvényeknek visszaállításától, s úgy vélekedtek, hogy Magyarországot beenyugszik abba, ha egyik része lesz az alkotmányosá válando összmonarchiának.

Az alkotmányért folytatott békés küzdelmekben, valamint azon politikai alakulásokban, melyek a dualizmust megalapították, Deák Ferencz mellett Andrássyknak volt a legnagyobb része. Az emigracionális politikával, a melynek itthon nagy pártja volt, egész határozottsággal szállt szembe; ő ki akart békülni a fejedelemmel, de történeti és alkotmányos alapokon, a mint ezeket a pragmatica sanctio megszabta és az 1848-diki törvényhozás fejlesztette, — a nélkül azonban, hogy a monarchia hatalmi állásának föltételeit szembe elől tévesztette volna. Ezen szellemben fáradozott az 1861-diki országgyűlésen, a melynek képviselőház első alelnöki állására ő volt Deák Ferencznek a jelöltje, de Tisza Kálmán, a »határozati párt« vezére ellenében megbukott. Az országgyűlést már néhány hónappal egybe gyűlte után feloszlatták s Magyarországon katonai provizoriumot léptettek életbe. Schmerling államminiszter Magyarországnak a bécsi birodalmi tanácsba terelésére irányuló hiábavaló kísérletekben merítette ki államférfi jelentőségét 1865-ig. Ezen év ápril 16-dikán jelent meg Deák Ferencznek emlékezetes hűsvéti czikke, a melynek szellemi előkészületében Andrássyknak szintén része volt. A czikk, mely Magyarország királyába vetette reményét és rendületlen bizodalommal tőle várta a jövőre üdvét és áldásait, a többek között azt fejtette, hogy Magyarország szent sáját törvényi törvényszabta útton a monarchia szilárd fönsállhatóságának biztoságával összhangzásba hozni, hogy a lajhántául országok

szabadságának és alkotmányos kifejlődésének sohasem fog útjában állani. A czikk közvetlen következtése az volt, hogy Schmerling megbukott. A konzervatív Mailáth György kinevezetett kancellárnak, Sennyey Pál br. főfőnöknek, s összehivatott a magyar országgyűlés. A képviselőház Andrássyt alelnökének, a választási bizottság elnökének választotta meg. Az országgyűlés feladata volt, hogy a kiegyezési eszméket konkrét alakba foglalja. Andrássy úgy látta, hogy az 1848-diki törvényeknek békés uton való visszaállítását mindaddig nem lehet reményelni, a míg nem sikerül gyakorlatilag megoldani azon nehéz kérdést, hogy a közös ügyeket, a melyeknek létezését az 1848-diki törvények is elismerték, a két állam törvényhozása alkotmányosan miképen tárgyalja? Véleménye az volt, hogy ha ezen megoldásban az államjogi önállóság és dualizmus elve nincs keresztül vive, nem fogja elfogadni a monarchiának másik fele. Ha pedig nem nyújt elég garanciát a monarchia nagyhatalmi állásának kifelé való fontartása iránt, akkor nem fogja elfogadni ő felsége. Még pedig mind a három tényező különböző, de egyaránt jogosult oknáknál fogva. Andrássy meg volt győződve, hogy az ország állami önállósága történeti jogosultságának kimutatására és ezen jog érvényre juttatására senki sem volt annyira hivatva, mint Deák Ferencz. De másrészt meg volt győződve arról is, hogy az ország történeti jogainak legfényesebb bizonyítása sem elegendő magában a kiegyenlítés létrehozására mindaddig, míg a közös ügyek tárgyalásának olyan módját nem sikerül találni, mely mellett a dualizmus és az alkotmányosság megférjenek. Mindazon nehézségek közt, a melyek az állandó békés megoldás útjában állottak, ezt tartotta a legnagyobbban. Ezért főleg ezen kérdés megoldásával foglalkozott. A mód, a melyet Deákkal megállapítottak, a következő: A két állam közös érdekeit csak a teljes paritás elvére fektetett két külön delegacionális testület képviselheti. Ezen elvhez képest válaszon a magyar országgyűlés saját kebeléből határozott számú delegátusokat. Ezek küldöktől kötelező utasítást ne fogadhassanak el. A két delegáció mindegyike magában egy tökéletesen kiegészített testületet képezzen, külön székelyen és tanácskozzék. Ez a keletkezése a közös ügyek tárgyalása módjának, a mely ma is érvényben van és az évek folyamában mind jobban bevált.

A kiegyezési javaslat kidolgozására 1866 márczius 3-án kiküldött 67-es bizottságban és az ettől választott albizottságban, a melyeknek Andrássy volt az elnöke, Deák Ferencz mellett neki jutott a vezető szerep. Az albizottság elkészítette javaslatát, de kiűtött a porosz-osztrák háború, s az országgyűlést 1866 június 26-án ő felsége elnapolta. A béke megkötése után újra megindultak a kiegyezési alkudozások, a magyar kérdés megoldása égető szükségé vált. Andrássy hónapokon át folytatott Bécsben tárgyalásokat ő felsége megbízottaival, s itt jellemző, hogy sem Deák Ferencz, sem ő nem zsákmányolták ki a helyzetet, a melyet az Ausztriára nevez szerencsétlenül végződött háború teremtett, hanem Königrätz után is csak annyit követeltek, mint Königrätz előtt. A 15-ös albizottság javaslatát Bécsben végre elfogadták a kiegyezés alapjául, s Andrássy 1867 február 17-én kinevezetett miniszterelnöknek s megbízottat a felelős miniszterium megalakításával. E nevezetes napon pártja jelenlétében köszönetet mondott Deák Ferencz a kiegyezés létrehozásában kifejtett buzgalmaért és a párt óhajátainak sikeres tolmácsolásáért és képviseléséért »Andrássy barátjának, kit igazán az isteni kegyelemből nekünk adott providentialis embernek« mondott.

A helyzet, melyben Andrássy a kormányt átvette, rendkívül nehéz volt. A magyar államból csak maga az eszme volt még meg. A kiegyezést magát egy nagyszámú közöj ellenzék erősen ostromolta. A nemzetiségi viszonyok igen rosszak voltak. Horvátországgal a kiegyezést még létre kellett hozni. De rövid idő alatt sikerült a magyar államot szervezni, a kiegyezést támadó elemeket viszaszorítani, a magyar önállóságot rossz szemmel néző osztrák katonai pártnak hatalmas befolyását ellensúlyozni, a katonai határvidéket polgárosítani, a szerbek és románok moz-

golódásait csillapítani, a horvát kérdést megoldani. Az ő szerencsés keze alatt a közös intézmények sikerrel kiállották az első próbát. A közös hadsereg az általános védkötelezettség alapján szerveztetett, s a magyar honvédség teljesen nemzeti alapon visszaállított. Széchenyi programját fölelevenítve, Andrássy megalkotta az egyesült főváros és szilárd alapját vetette meg Budapest jövőre nagyságának.

Nagy fontosságú az európai általános politikának és a monarchia sorsának szempontjából, hogy miként gyakorolta Andrássy Magyarországnak törvényes befolyását a külügyek vezetésére. A válsággal terhes 1870-diki esztendőben Beust külügyminiszternek kalandos tervei ellen kiküzdötte a monarchia semlegességének elhatározását. A magartartás, a melyet az Oroszországtól fölvetett Pontus-kérdésben tanusított, s a kétszinteség, a melyet Hohenwart osztrák miniszterelnöknek szintén Andrássytól megbuktatott föderaliztikus kísérleteivel szemben mutatott, tarthatatlanná tették Beust állását, s Andrássy 1871 november 13-dikán a külügyek közös miniszterének nevezetett ki. Ezen állás elfoglalásakor is rendkívül nehéz helyzettel állott szemben. A monarchia teljesen el volt szigetelve, részben gyanakodó, részben ellenséges hatalmaktól körülveve; Olaszországban és Németországban elfoglalt történeti állásából ki-dobva, mintha fennállásának alapjait és czéljait az új hatalmi viszonyok középté elvesztette volna. Andrássyban megvolt a bátorság, hogy ne csak ne kételkedjék Ausztria-Magyarország létének jogosultságában, hanem bizéék szebb jövőjében is. A legelső pillanattól fogva tisztában volt magával, hogy nem az elvesztett állás visszahódításán kell igyekezni, hanem hogy e keleti hatalmasságnak, természetes sulypontja, a Kelet felé kell fordulnia. Andrássy érdeme, hogy a monarchia 1872-től fogva minden német és olasz vágyairól végké lemondott, s hogy világos és határozott keleti politikát indított meg, a nélkül, hogy összeütközött volna Oroszországgal, a melynek pedig nyílt versenytársának lépett föl szíkkal a Keleten. Andrássy volt az, ki a monarchia keleti politikájának egészen új medreket ásott, midőn mint magyar embernek bátorsága volt lemondani a dogmáról, hogy Törökországot minden áron fenn kell tartani. Oroszországgal együtt és vele versenyezve nyílt védnökeként lépett fel a Balkán keresztény népei felszabadításának, a melyek addig megszokták volt, hogy Ausztriában legizsákosabb követeléseik elvi ellenségét látták; de ugyanazon az úton föltartóztatni igyekezett Törökországnak fölbomlását is, oly reformokat ajánlva neki, a melyek alkalmatosak voltak arra, hogy azon népet az orosz befolyás hatalmi körétől elvonják. Ebben foglalható össze a politika, a melyet Andrássy külügyminisztersége kezdetétől fogva végig a Keleten követett.

Második nagy eszméje, a melyhez politikai élete minden szakában rendíthetetlenül ragaszkodott, a Németországgal kötendő szövetség volt. »A világos és őszinte béke-politika,« melyet a külügyek átvételekor kibocsátott körjegyzékében hangzatosított, csakhamar hódításokat tett. A monarchia mindinkább kilépett elszigetelt állapotából. Minthogy a német birodalom hagyományos benső viszonyban volt Oroszországgal, Ausztria-Magyarországnak le kellett küzdeni a közte és Oroszország között lévő elidegenedést, ha közeledni akart Németországhoz. 1872-ben létre is jött a három császár entente-ja, a melynek az a szine volt ugyan, hogy javára válik Oroszország keleti terveinek; ánde az Oroszországhoz való közeledéssel meg volt téve az első lépés arra, hogy barátságos viszonyba jussunk Németországgal. 1875-ben sikerült rávenni Ferencz József ő felségét, a kinek hősiességét kötelességei teljesítésében miniszterei közül Andrássynál senki jobban föl nem ismerte, hogy meglátogassa Viktor Ema-nuel Velenczében. Ez az út vetette meg annak alapját, hogy a német-osztrák-magyar szövetség később Olaszországra is kiterjeszthetett. Oroszországot illetőleg Andrássy nemcsak általános magartartásával, hanem a legválságosabb természetű konkrét kérdésekben elfoglalt álláspontjával meghazudtolta azon osztrákok és külföldiek jóslgatásait, hogy külügyminiszterre kinevezetvén, boszút fog állani Világosért. Andrássy minden cselekedetében egyes-egyedül a monarchia érdekeit tekintette. Ez vezette, midőn az 1876-dik évi szerb háborúval szemben semleges

állást foglalt el, sőt Oroszországot sem akadályoztatta abban, hogy Törökország ellen háborút indítson. Téves azonban az a sok helyett elterjedt föltevés, hogy Reichstadtban a három császár találkozáskor Törökországnak fölszátását is megbeszélték. Oroszország a berlini kongresszuson semmiesetre sem engedte volna magát elragadtatni a tőle meghódított Balkán-országoktól, ha erre nézve Ausztria-Magyarországnak Németországtól is helyeselt ígérteét bírt volna. Sumarakoff küldetése (1877), a melynek az volt a czélja, hogy rávegye Ausztria-Magyarországot a Törökország ellen való együttes működésre, Andrássy ellenállásán szenvedett hajtótörést, a ki ez alkalmat nem mulasztotta el, hogy Oroszországot őva intse a háborútól, a mi szintén annak bizonyítéka, hogy Reichstadtban semmit sem határoztak Törökország ellen.

Úgy látszik, Andrássy egész politikáját arra irányozta, hogy ne ránk szakadjon a keleti háború, de hogy monarchiánknak keleti érdekeit politikai úton juttassa érvényre. E politikának, a melynek Andrássy fölfogása szerint minden körülmények között érvényesülnie kellett, akár győz Oroszország, akár megverik, ellene volt Magyarországot majdnem egész közvéleménye, de mellette volt a siker. Pleyna eleste után Oroszország San-Stefanonál Törökországra föltételeket erőszakolt, a melyeket Ausztria-Magyarország visszautasított, mert a megtizedelt orosz seregek, a mint Konstantinápolyt elfoglalták, az angol hajórajt találták volna maguk előtt, mögöttük pedig monarchiánk hadseregét. Andrássy ellentállott a kísértésnek, hogy ezen helyzetet háborúra használja ki, a melynek sikere kétségtelen volt; beírte a kevésbé fényes, de kevésbé veszedelmes sikerrel, hogy Oroszországot az európai forum elé idézze. A győzedelmes Oroszország kénytelen volt engedni a fölhívásnak a berlini kongresszusra, a hol Andrássy, látszólag Németország patronatusa alatt, a vezető szerepet vitte. Itt sikerült neki Európától a föltét nélkül való fölhatalmazást Bosznia elfoglalására kieszközölni, mialatt Oroszország kénytelen volt magától arra kötelezni, hogy az általa elfoglalt török területekről egy esztendő leforgása alatt el fog távozni: oly eredmény, a melyet mindenütt jobban méltányoltak, mint Ausztria-Magyarországban. Itt a közvélemény a fölhívatalos sajtónak azon ismételt nyilatkozatai után, hogy Bosznia elfoglalása az osztrák-magyar politikának nem végső czélja, tájékozatlan volt, a foglalás nehézségei és sokszorosan túlbecsült áldozatai elkeserítették a lelkeket, s azon hit, hogy szláv területeknek a monarchiához való csatlósításra fenyeget a dualizmusra, a magyar és német elem uralmára nézve, nyugtalanságot keltett mind Bécsben, mind Magyarországon. Andrássyknak kemény parlamenti harcokat kellett vívni, a melyekből egykori, majdnem megmérhetetlen népszerűségének fölládozásával győzedelmesen került ugyan ki, de azon elhatározással, hogy ily viaskodásnak többé nem teszi ki magát. 1879-ben benyújtotta lemondását s, fejedelmének ellenállása daczára, tántoríthatatlanul ragaszkodott hozzá. De még mint lemondott miniszter hajtotta végre tettei legjelentősebbjét: Bismarck herczeggel, a ki Andrássy lemondásának híre Gasteinba sietett, megkötötte az osztrák-magyar-német szövetséget. Tetemesen megnövekedett tekintélyű, egészen megváltozott állásban hagyta hátra a monarchiát, a melynek még fönmaradását is sok helyütt kétségesen tartották kormányra lépte idején.

Visszaléptekor már benne volt a betegségnek csirája, a mely tíz évvel később, 1890 február 18-dikán, Voloscában életét kioltotta. De azért mint magában és a főrendiház tagja, élénk részt vett a közügyekben. Nem egy dolog, a mi azóta a kül- és belügyek terén történt, s talán még több, a mi nem történt, az ő befolyásának tulajdonítandó. Visszalépésével semmit sem vesztett jelentőségéből, s visszaszerezte a közkedveltséget. Megmaradt az ország és a király tanácsadójának, s válságos pillanatokban az ő szava mutatta meg az irányt, a melyet követtek. A két évvel ezelőtt lezajlott véderő-vita idején is ő világosította föl a koronát a nemzet követelésének jogosultságáról; de ugyanakkor megvédte a főrendiházban a közös hadsereg rendszerét. E mellett társadalmi, közgazdasági, művészeti, közművelődési mozgalmaink iránt is élénk érdeklődéssel viseltetett, s különösen a m. tud. akadémia ügyeit mindvégig szívén hordta. Az ő miniszterelnöksége alatt rendszeresítette a törvényhozás

az akadémia országos segélyét. Igazgatótaggá választását (1876 június 10.) örömmel fogadta s Budapestre visszaköltözése után sokszor hallálta döntő szavát az akadémiai tanácskozásokban. Majd 1888-ban a II. osztályba tiszteleti taggá választatván, szorgalmas látogatója lett az üléseknek, s Trefort halála után 1889-ben az elnökségre is kijelöltetett, de egészségi állapota miatt a jelöltséget el nem fogadta.

Halálakor az akadémia azzal is kifejezte tiszteletét és részvétét, hogy följánlotta ravatalának oszlopcsarnokát. Innen temettetett el 1890 február 21-én. Deák Ferencz halála óta nem volt párja a részvétnek, mely elveszte fölött nyilvánult.

AZ ÉG.

Az ég az én legjobb barátom,
Én együtt érezek vele
Vígán köszöntöm, hogy ha látom,
Ma tiszta, vidám reggele.
Friss szárnyait lellem kibontja.
S mint a pacsirta, fent bolyong.
Viszont a részvét gyászba vonja:
Ha homlokán felhő borong.

Mikor haragszik, — hű barátja, —
Zsoltosmakkal csitítgatom,
Vagy áhitattal nézve rája,
Remegve némán hallgatom.
Majd csillapulva hogy felém int,
Szivárvány szín kendőjével:
Szent, édes érzés szárnya érint,
S imádsággal felel szívem.

Nagy, mély szerelmemről, íránta,
Beszélhetnének a mezők,
S a rét ezernyi vadvirága,
Hol annyiszor elnézem őt. . . .
Nem csügg az ifjú oly rajongva,
A szűz, tiszta homlokon,
Mikor először csókra vonja:
Mint én az én barátomon.

Mikor más alszik csendes éjen,
Én ő vele beszélek.
S szemébe elmerülve mélyen,
Vágytól, gyönyörtől reszketek.
Hosszan soká elnézzük egymást,
S ha lehull egy-egy csillaga:
Ah, mintha — idénzve folyvást, —
Ez intéés nekem szólna!

Ilyenkor, mit más észre sem vesz,
Nekem kitárja titkait.
Halk, szellemlyelven szól szívemhez,
Lekötve sokszor hajnalra.
S csodás, mélységes tudományval,
Mi mindent mond ekkor nekem? . . .
— Ha én azt gyaló, földi szájjal,
Valaha kibeszélhetem!

SZABOLCSKA MIHÁLY.

HÓBORTOS TÖRTÉNET.

Irtá

Petelei István.

Öreg este érttem be Korondra. Ez egy kis székely furdóhely, a hova hektikus emberek járnak, kik sok vizet, kecsketejét isznak, s mégis igen rossz-kedvűek és ingerültek.

Már senki sem volt a sétatér nagy fái alatt, a vendéglőből azonban világosság s muzikaszó tört ki.

Benyitottam ott egy ajtót. A nagy terembe léptem, a hol vasárnaponként táncolni szoktak a környékről beránduló sötét és boltoskiaszonyok. Egyetlen asztal állott a közepén. Nehány muzikus húzta. Az asztalra borulva, valaki boros üvegek mellett búslult.

Csendesen végig mentem a termen, a fogadóst keresve. A nekiszomorodott fickó felemelte a karját a feje fölé, megcsavarta néhányszor a karját a feje fölé, megcsavarta néhányszor a nótá után, mint valami ostort és megbillentette a derekát. Rám nézett félszimmel s aztán bebújt ismét a tenyerébe.

Két paraszt leányt fedeztem fel az ablaknyílásban, a kik közönyösen néztek ki az éjbe. Hozzájuk fordultam utbaigazításért.

Akkor egyszerre a bus mulató felugrott és felcsattant:

— Ki rontja a szeretőimet?

Mosolyogva tiltakoztam.

Arra közelebb lépett s keményen reám nézett.

Egyszerre felkiáltott:

— No, nézd csak ezt a vén fickót? Hát te honnan kerülsz ide? Mit bálmulsz kuvasz? Hát nem ismerz rá? Refán, a kis Kain. Janira. Ez aztán az isteni tréfa.

— És rávetette magát a nyakamra.

— Ueuzu Anka, Panka, vagy minek hívnak, székét, bort, csókot ennek az úrnak. Fogd a kabátját Anka, fogd a kalapját Panka. Kuss more a nótának. Tust huzz, de szőljon az a hegedű. A kis Kain Jani, az iskolából. Hát elfelejtettél már.

S mindjárt letuszkolt az asztal mellé, sához se hagyott jutni, de megölegetett mindenfelől s arca ragyogott. Aztán a szegletbe állította a cigányt (az ott húzta tovább) és elkergette a leányokat.

— Az isten vezetett ide, — mondta és szembe könyökölt. — Csak kényeztet az öreg úr engem. Azzal kárpótlót egybekért. A kis Kain Jani, a szavalló, a nagy énekes, a gyenge kis Jani az iskolából; a piros urficska, a régi timármester fia. . . A jó fiú, a vig fiú. Emlékezel?

Aztán félszahajjal, de mosolyogva tette hozzá:
— S látod mivé lettem? Muzsikálatom magam s a leányok szolgálnak. Élhetnek csendesebben is; mi? Hanem haldoklom pajtás, haldoklom, s ennyire még csak van jussom. Mi? A kezeit a vállamra tette.

— Csak nem hiszed, hogy részeg volnék? Nézz a szemembe. Szégyenleném. Hanem a mi még hátra van, azt jól végig élem. Mért töltsem ezt a kis időt alvással? Aztán majd nyugszom eleget. A vén timármestert ismered ugy-e? A vén bölcset, az én édes apámat? Emlékezel reá? Mikor nagyon beteg lett, oda húzott az ágya melle s azt mondta: »Sírj, sírj most becsületesen.« Minden perczet, jól fel kell használni. Ha bűd van, sírj, ha örömd van, kaczagj; napközben jól dolgozz, éjjel jól pihenj. Mindent a maga idejében és egy perczet se mulasztál el. Mert egy se jön vissza. Ő semmit soha el nem mulasztott. Teménytelen pénzt összeszerzett. Aztán meghalt.

Mosolyogva könnyen, — folytatta.

— Azt én meg is tartom. Felhasználok minden perczet. Szeretek, mulatok, sirok, kaczagok; mindent a maga idejében. Néha azért sirok, mert szeretek. Nézz reám. . .

S kigombolta a mellényét. De nem volt szilajság a mozdulataiban. Inkább valami jóízű léhaság. Az arca a régi szelid, gyerekes arc volt, a szeme a régi nevető kék szem.

— Hát mell ez? Mind beszélhet nekem akárki. Már két esztendeje tudom, hogy végem van. Azóta mulatok. Bolondul mulatok, minden perczet felhasználok. Sokat köhögök. Ne üggyél. A nyarat itt töltöm. Verem a pénztem. Tudod nekem való itt a kompánia. Féria igazott, asszonya érzélgő, leánya engedékeny. A másvilág kapuja előtt elnézőbbek vagyunk egymás iránt. Kinek kuporgassak? Szórom két kézzel, a mit az öreg timármester gyűjtött nekem. Kitart addig, a míg én kitarok.

Félbeszakította magát és megtörölte a homlokát.

— Eh! bánom, bánom, hogy így fogadlak. Ez a beszéd nem erre a vig órára való. Haragszol? No, ne morogj öreg, (s nedves kezét a kezemre tette) a kis Kain Janinak — tudod! — minden boldogság szabad.

Aztán lekönyökölt és mindenféle semmisséget ismét a tenyerébe.

ket beszélt. A diákélet apró csinytevéseiről, a hervadt masamód leányról, a kibe a fél osztály egyszerre volt szerelmes, s kiért annyi pomádé és sohajtás fogyott el; a tánciskoláról, a hol keringés közben megcsókolta a kis szőke Lilát: «A quelle honte monsieur», mondta a francia bonne (és utánozta Jani az ő szipó hangját) és elvitte a bájos kis Lilát. Emlékszel? emlékszel?

A kis Kain Jani volt; a régi, egyszerre bohókás és méla gyerek; a tréfacsináló és érzékeny Jani, a ki mindjárt elbúsulta magát és mindjárt megvígáztatódott.

Aztán felállott, karanfogott s így szólt:

— Nehéz itt a levegő, jössz velem? s kivitt a nagy zöld sétatúra.

Csillagok fénylettek. Az Ársó nagy égerfáit megeste a hold, fenn a hegytetőn kis fekete falu aludt.

— Gyönyörűség élni . .

Kigombolta a mellén az inget és tele tüdővel szívta a hűvös éjszakai levegőt. Felkurjantott, aztán rejtélyesen megfogta a kezemet, s egy sötét kis házikóra mutatott.

— Itt két leány lakik. Az egyiket igen szeretem, szeretem, szeretem. Addig szeretem, a míg ráérek. Tán ő is szeret. Milyen szép élni . . . Azonban nem adják nekem. *Valami* van írva az arcomra. Te, tudod mi! Hanem elszöktetem. Hiszed-e?

Felkaczagott, a karját kirántotta az enyéből, s végig rohanva a sétatéren, elhozta a cigányokat, az ablak alá. Lihegett, a szeme égett.

Aztán rádiktálta a cigányra, hogy huzza az ő nótáját.

Cserebogár, sárga cserebogár
Nem kérdelem én tőled, mikor lesz nyár.
Azt sem kérdelem sokáig élek-e?

Bele dúdolta az utolsó sort, aztán a nyakamba borult és sírt.

Reggel megtelt a sétatér.

Egy kis nedves zugban mekegtek a kecskék, a muzsika szólt, a mohos kövek közül előtörő vizet osztogatták a székelő leányok.

Sápadt, nagy fejű gyerekeket hoztak ki, erősen beburkolva nagykeszkenőbe; piros legénykék kiabáltak: «jó reggelt» mindenfelé, s gyenge leánykák bölingattak rá mosolyogva. Az öreg doktor derülten topogott végig az uton. Mindenkihez, a boltos sátra alatt pipázva ülő öreg urakhoz, a futkosó gyerekekhez, a figyelő vénékhez, volt egy-egy szava, ilyenformán: «lassan járj, tovább érsz», vagy «ki jókor kel, aranyat lel», stb. Szemüvegét időnként feltolta homlokára, aztán azt negélyezte, hogy rövidlátó volna és minden új alak előtt ismét letaszította.

A kis házból, a mely előtt mi az éjjel muzsikáltunk, két leány lépett ki.

A doktor rájuk kiáltott.

— Erre gyerekek erre Castor, Pollux; babos viganóban; erre elváthatatlanok; jó reggelt mondani a bácsinak szépen.

Az egyik szőke volt, a másik barna. Ez meghajolt, a szőke pedig szelesen nyújtotta mind a két kezét.

— Mit álmodtál? kérdezte a doktort. Én benne voltam-e, bácsi?

— Honnan hiányoznál?

Akkor a Jani mosolygó feje jelent meg a látáron. Vidáman köszönt jobbra, balra. Mindenkit ismert. Könnyen vetett oda egy-egy szót. Az öreg asszonynak kezét csókolt szelesen. Egyiknek az unokája után kérdezősködött, másinak a leánya után. S arca elborult a hirre itt, kivilágosodott egy jóakaró mosolytól ott. Néhol megszájták. «Ismét nem alhattunk magától». Arra aztán komikusan bűnbánó arcot csinált, hogy a zsémbelő néni ráütött a kezére, s így szólt szeretettel: «Menjen; ha a fiam volna, beh megverném».

Senki sem volt csinosabb nála. Egy kis falusi leány virágot hordott kosárkájában. Azt megvette mind és szétszórta az egészet a gyerekek között.

Erre körülfigyelték s Jani futni kezdett: «No ki ér utól?» Egy szőke leányka érte utól. Azt megcsókolta és egy fordulattal a két leány felé for-

Bolond vagyok. Az éjjeli mánor még a fejemen van.

Izgatott volt. A keze reszketett a kezemben. Ott maradt mellettem s lángoló tekintettel követte a két leányt. Mikor elmentek előttünk, a szőke Janka egy mosolygó, egyetértő tekintetet váltott Janival.

— Micsoda ostoba érzés ez itt benn, — sügta a fülembe lázasan Jani. — A por, itt a lábam alatt, soha el nem mulik, míg csak ez a bolond csillag forog, a vízgöngy a homlokomon, s ez az én rongy testem megújul, ha lepusztult, tán egy friss lehelletben, egy szép leány szeme sugarában. Hanem a mi emészt itt benn, az édes vágy, a boldog szenvedés, az semmi lesz, ha behunytam a szememet. Ah! megmelegítené a világot, ha ráhagyhatnám . . .

Messze ellökte a kezemet és karanfogta a doktort.

MÉNES A PUSZTÁN. WAGNER SÁNDOR FESTMÉNYE.

dult, kik a doktor karján egy csomó lelkes fiatal urtól kísérvé, mentek el előtte.

— Maradt egy jó szava számomra Janka? kérdezte a szőketől. A barna előtt meghajolt és mélyen a szemébe nézett. A leány elpirult és beszédet kezdett a kisérőivel.

A mint tovább mentek, Jani megragadta a karomat.

— Nézz, nézz utánuk. Melyik szebb? Vajjon melyiket szeretem? A szőke Jankát úgy-e, a doktor hugát? Nézd, mint libben végig; a porond se jajgat a láb alatt. Ne szólj. Elvinnéd valamelyiket, ha nekéd adnák és te tudnád, hogy csak egy kicsi időd van még arra, hogy szeresd? De hátha igen szeretnéd? A másik, a barna, árva. Egy faluban lakik a doktortal. Egy olasz kapitány árvája . . . Pepinek hívják . . . Pepi (s a hangja suttogásba ment át), ne beszélj róla.

— Egyik leányt se adja nekem? — kérdezte vigan. — Jankát? Nem? Ismer tán jobb fiút nálam, kedves doktor bácsi?

— Az ördög van magával, Jani.

A szőke Janka a kis gyermekekkel ingerkedett egy pad előtt. A Jani virágiból csalogatott csókért tőlük egy-egy szálát. Pepinek egy égő szegfűt tűzött a hajába.

Jani odalépett és esdeklőleg nyújtotta oda kezét.

— A tékozló érdemtelen az alamizsnára, — mondta mosolyogva Janka, — egy szálát sem kap. És tova suhant.

Mikor a kis ház lépcsőin futottak fel, a Pepi szegfűje kihullott.

Egy borzas urfi utána kapott és negédesen megköszönve, szagolgatta.

A Jani szeme felragyogott. Durván kapott a virág után és kiragadta egy fogással.

Aztán átnyújtotta a leánynak.

Pepi hosszú újjai közé fogta és visszadobta hidegen a borzas fiúnak.

— Jó helyen van ott, mondta csendesen.

Mély, lágy hangja volt.

Világos, hogy ellenszenvvel viseltetett Jani iránt. (Vége köv.)

MÉNES A PUSZTÁN.

Wagner Sándor festménye.

Hazánk specialitásai közt az első helyek egyikén áll a pásztorélet, mely Ázsiára emlékeztető nomád jellegével már csak a magyar alföldön tartotta föl magát. Párját hiában keresnők a művelt Európában s a Volgán túlra vagy Amerika indián területeire kell elmennünk, hogy valami hasonlót találjunk hozzá.

Ménes van egyebütt is, különféle. Csakhogy

Ha pedig megiramodik, engedi futni s követi lóháton, a mig amaz kifárad s enged tenni magával, a mit akar. A csikós lova soha se fárad ki, mert a csikós a legbírósabbat s a legsebesebbet választja ki maga alá.

Szép látni, mikor néhány csikós több százra menő szilaj ménest terel maga előtt. Egy fegyelmetlen csapatot, melynek minden tagja ki szeret rugni a glédából, de a karikás ostor úgy megszabja az útját, mint a hogy a katonának megszabják a «kötött marsrutával». Bizony oda megy, a hová a csikós akarja, nem pedig oda, a hová a maga lófeje vezetni magára hagyatva.

A csikós kemény parancsnoka az ilyen csapatnak. Rendesen délcegz természet, büszke, rá-tartó fejvel, naptól barna, kemény, de nemes arcvonásokkal, sugár szemöldök alól napba néző szemekkel. Huszáros nyeregben ül, de a melynek néha ninosen is terhelője, csak úgy van rádobva a ló hátára szabadon. Más ember százszor lefordulna vele a lováról, a csikós meg

volna, vagy pedig kiről fel lehetne tenni, hogy segítségüket igénybe vette. A jámbor muzsikok erősen megmaradtak állításuk mellett.

Tulajdon börtömet felteve, nem tehettem egyebet, mint hogy őket addig, míg Szimonovval a dolgot nem közlöm, őrizet alá vegyem. Szolgámra bízom a felügyeletet, még pedig oly meg-hagyással, hogy ideiglenes letartóztatásukat velük ne éreztesse.

A főállamügyész egykedvűleg fogadta jelentésemet, de mindamellett némely szavából kivethettem, hogy a dolog még sincsen egészen inyére.

— Ön, úgy látszik, — mondá a többek közt a hatalmas férfiú, — a kelletnél több jelentőséget tulajdonít amaz ostoba parasztok beszédeinek. Ha azonban azt hiszi, hogy a dolgban valami gyanus esemény rejlik, tudja, mi a kötelessége, e szerint járjon el. Majd ha indítványát megkaptam, ennek alapján fogok intézkedni. A börtönöket rendben találtam, holnap reggel tehát ismét visszamegyek. Jó napot!

Már ha Szimonov oly könnyen veszi a dolgot, nem látom okát én, miért törjem a fejemet. Haza érve, rövid jegyzőkönyvet vettem fel a halászkokkal, kiket azzal bocsájtottam el, hogy minden tárgyra vonatkozó újabb eseményről értesítsenek. Harmad napra a szomszéd faluban állomásozó kozákörtség azt jelentette, hogy az országút melletti árokban egy meztelen férfihullát találtak a hó alatt, kiváncsiságból magam mentem a helyszínére. Az előljáró előadása szerint a hullát ismeretlen tetesek ásták el a hóba, mert a kutyák sokáig kapartak, míg végre az egyik erdőőr a dolgot észre vette.

— Valami úrféle lehet a szerencsétlen, — mondá a bíró, — még pedig katona vagy csinovnik (hivatalnok), mert szakálla alatt ki van beretvélvé.

Magam sem tudom miért, de ebben a pillanatban az a gondolat villant meg agyamban, hogy Szimonovot fogom előttem látni.

Sejtelmem nem csalt! Szimonov volt a szerencsétlenül járt ember. A testen sebet vagy egyéb erőszak nyomait nem vettem észre, csak a kezek csuklói és a bokákon látszóttak kótelhorzsolás jelei.

Egy óra alatt fellármáztam az egész kormányzósg rendőri apparátusát, és a táviró a birodalom minden részébe elvitte a hírt, hogy Szimonov főállamügyész rejtélyes módon megölve a hó alatt megtaláltott. A kiküldött lovas és gyalog őrzérek mindenféle gyanus embereket összefogdostak, úgy hogy nemsokára két ideiglenes börtönt kellett berendeztetnem. De már az első kihallgatások után kitűnt, hogy a tettes nem került meg.

Hat hónap mulva bizonyítékok hiányában mindenkit szélnel kellett eresztennem, és miután a megölt embert családja nem siratta, az egész dolog lassanként elmosódott.

Épen tjeszendő napján, szolgáim azzal nyitott be hozzám, hogy egy úri ember látogatást kíván nálam tenni. Névjegyén «Krasznov J. K.» egy előttem egészen ismeretlen név volt olvasható.

— Hadd jöjjön be!

Az idegen elég csinos külsejű, 35—40 évesnek látszó ember volt. Öltözete után itélve szentpétervári kereskedőnek vagy ügynöknek tartottam.

— Azért jöttem, — kezdé az idegen, — hogy a Szimonov-féle esetről felvilágosítsam. Mindenekelőtt kérem, ne keresse többé a tetteseket. Szimonov az én parancsomra vette el gáztetteinek méltó és megérdemelt büntetését. Kérem önt, vizsgálóbíró ur, ne üssön lármát, mert az hiába lenne. Itt ketten vagyunk. Az erősebb én vagyok, ha mindamellett nyugtalanzkodni

még meg is kapaszkodik bele, mikor a hátára pattan, jól odaszorítva kezével a nyeret a ló hátához. A ló nyakában lóg a huszonnégy méternyi pányvakötél, tekeresben.

Wagner Sándor hazánkfa már több száz képet festett a magyar puszta életből, kiváló gondallal a lovakra, melyeknek festésében ő a világ legjelesebb művészeinek egyike. Most bemutatott puszta ménesképe is tanuskodik arról az élethűségről, mely kiterjed a mozgalmal minden részletére s megleveníti annak a szeme előtt is, a ki még soha nem látott szaglódné ménest elevenen.

A HÓ ALATT.

Elbeszélés.

Jermolov Iván után.

II. (Vége.)

Délben a halászkok pontosan megjelentek. Tudtukra adtam, hogy a tambovi börtönben senkit sem találtam, kire elbeszélésük illett

akarna, kénytelen lennék önt hallgatásra szorítani. Tehát maradjunk mindvégig jó barátok, és most hallgasson meg.

— Szimonov erőnek erejével érdemeket akart szerezni, hogy e révén mellére keresztek, utóbb aztán csillagokat kaphasson. És miután ez egyenes úton nem ment, a nálunk már divatos emberfogásra adta fejét, vagyis mindenütt felségárulást, merénylőket és forradalmárokat látott.

Száz meg száz ember ártatlanul szenvedett miatta a börtönökben, sőt elég esetet tudok, midőn áldozatait a vépadra küldte, csak hogy beszéljen róla a világ. Nekem D.-ben szép üzletem volt. Szarvasmarhákkal kereskedtem és évenként 20—30 ezer rubelt is megkerestem, a nélkül, hogy valakit megrovídtattam volna. Tavaszsal összesen Podoliába mentem, hol a fiatal marhákat öszeszavartam, télen aztán a hízókat Poroszországba szállítottam, hol jó pénzen megvették. Egy ily utazás alkalmával valami veszélyes szökevényét kerestek azon a vonaton, melyben Berlinből hazá tértem.

A személyleírás némileg reám illett, csak hogy a szökevényt 20—30 éves embernek mondták, míg én ekkoriban már 45 éves voltam.

Mindamellet Szimonov parancsára elfogtak. Eleinte semmibe sem vettem a dolgot, mert biztos voltam benne, hogy ártatlanságom a legelső kihallgatás után kiderül. Ámde csak öt hónapra reá vezettek a bíróság elébe. Ezen alkalommal erősen kikeltam az igazságtalan eljárás ellen. A többek közt kárterítést és fénység elégtételt emlegettem.

Erre aztán még egy évig ültem a börtönben. Végre elhoesztottak.

Sok utánjárás mellett végre kitudtam, hogy az egész bajomat csakis Szimonov főállamügyésznek köszönhetem.

Elmentem a miniszterhez panaszra, onnan kikergettek, midőn aztán a cszárnál kihallgatást kértem, értesírem adatot, hogy legjobb lesz mindenképp hallgatni, mert különben még sokkal rosszabbul járhatok.

Megfogadtam a jó tanácsot és haza mentem. Itt aztán fiúknak-fának elmondogattam az engemet ért bajt.

Nagyon természetes, hogy ilyenkor az ember nem igen szokta szavait megválogatni. Magam sem tudom hogyan, de annyi bizonyos, hogy a dolgot valami nagy úr meghallotta, ki valószínűleg nem igen kedvelte Szimonovot.

Elég az hozzát, a főállamügyészt nagyon megdorgálták, sőt értésére adták, hogy legjobban tenné, ha állásától való felmentését kérné, mert legmagasabb helyen neheztelnek reá.

Rendjelekről és egyéb kitüntetésekéről tehát többé nem lehetett szó.

Tavaszi felé Karkovba kellett utaznom. A vasuton két ember furakodott mellém, azzal a neszzel, hogy Odessából ismernek, sőt az egyik azt is tudta, hány darab ökröt adtam el az utolsó télen. Pénz aránylag kevés volt nálam, alig 300 imperiál, de annál derekabb revolvért tartottam bundám zsebében azon esetre, ha a toladók rossz szándékban járnának. Klupnóban baja esett a mozdonyknak, ki kellett szállnunk a kocsiokból.

Mindenki fuvarosok után nézett, de én a faluba mentem, mert a közelebbi vonatot akartam felhasználni, mely másnap 8 órára ér az állomásra. A kis kocsimában alvásra szó sem lehetett, s így egész éjjel a szamovár mellett üldögéltem. Nem csekély meglepetésemre, éjjel után utatársaim toppantak be a szobába, még pedig azutal az ajánlattal, hogy pompás troikára téve szert, szívesen elvisznek magunkkal L-be, hol a kitűnő fogadóban kipihenve, az ott tíz óra felé megálló vonatra felülhetek.

Elfogadtam az ajánlatot. A troikába három fürgé ló volt fogva, melyek repülve vitték a könnyű járművet. Midőn a Volga hidjához értünk, az egyik utitárs kiszállott, mert szerinte a tengely valószínűleg megrepedt. Erre én is kibujtam a kocsiokból, utánam a másik társ. Egyszerre egyikük valami nehéz tárgyval fejbe ütött, úgy, hogy félig elkabulva eldőlt. Ezután hamar le akartak vették, de valami neszezt figyelve, csakis nyakkendőmet és bundámat húzták le rólam. «Hiszen meghalt már — mondá az egyik, — menjünk odább.» «Nem, itt nem hagyhatjuk, Szimonov egyenesen megparancsolta, hogy a vízbe kell őt dobni. Motozzátok meg zsebeit és aztán be vele.»

Mi történt ezután, nem tudom. Annyi bizonyos, hogy halászok húzták ki hálójukkal a víz-

ből, hová a gazemberek beledobtak volt. Tambóvtól nem messzire jutottam a partra és magamhoz térve, a városba indultam. Kit láttam azonban a piac közepén, mint a két gazembert, kik valami katonatiszt-féle úrral beszélgettek. Alig, hogy észrevettem, visszavonultak egy nagy ház kapuja alá. Én utánuk szaladok, ekkor két csendőr lefog; hátra kötök kezeimet. Nehány napig önnök, tudtán kívül, vendége voltam.

A fogházfelügyelő nem a börtönben, hanem egy üres raktárban zárt el. Innen a halásznoknak egy jószívű börtönőr által rólam hirt adattam, de miután senki sem jött, éjjel megszöktem.

Feltettem magamban, hogy az egyszer én leszek a gazember kérelhetlen bírója. A börtönben megtudtam Szimonov megérkezését, kit a gyilkosok most reám uszítottak.

Miképen sikerült az országot ezen szörnyetegtől megszabadítanom, azt az idő rövidsége miatt el nem mondhatom. Ön, vizsgáló bíró úr, huszonnégy óráig nem fogja lakását elhagyni, rólam pedig háromszor huszonnégy óra fölévásáig beszélnie nem szabad, mert különben kénytelen lennék önt erre erővel szorítani. Legjobb lesz, ha betegnek jelenti magát. E észlra egy kis ártatlan szerrel szolgálhatok.

E szavak után az idegen valami porfélért töltött az asztalon álló pohárba.

— Ugy; most sziveskedjék ezt meginni; becsületemre fogadom, hogy semmi baja sem lesz utána.

Hiába tiltakoztam az altató szer ellen, az idegen revolvért tartott az orrom alá. Mit volt tennem, lenyeltem a szert. Szimonov kedvéért nem akartam volna magamat agyonlővetni, annál kevésbé, mert ő csakis jól megérdemelt büntetését kapta meg.

Nehány napig valami álomszerű állapotba voltam elmerülve. Mindent hallottam, a mi körülöttem történt, de a világért sem lettem volna képes beszélni, vagy megmozdulni. Egészben véve kellemetlenül nem éreztem magamat. Végre magamhoz tértem. Az orvos valami szélbűdés-félért akart rajtam konstátálni, csak hogy mozgékonyaságom feltevést teljesen meghazudtolta. Szolgám, ki a rejtélyes idegent bejelentette, nyom nélkül eltűnt. Egyebekről senki sem beszélt, de még én sem.

Kéz alatt megtudtam, hogy D.-ből egy igen gazdag és jómódú marhakereskedő, kit Szent-Pétervártól ártatlanul sokáig meghurczoltak, üzletét eladva, kivándorolt. Megszereztem, — persze kéz alatt — az illett úri ember fényképét, melyet egy odaváló kisasszonynak ajándékozott. Ő volt!

Azóta ott hagytam hivatalomat; a Volga partján egy kis házikóra tettem szert. Timon Platonovics és sógora gyakran meglátogatnak.

— Uram, — mondá a multkor Timon, — ugyan tudd meg, ki lehetett az az úr, kiének szencsénket köszönhetjük . . .

Oroszból fordította T—a.

BRANYISZKÓ.

1849 február 5.

(Történelmi emlék.)

Mai napság 42 éves jubileumok nincsenek ugyan divatban, de miután a branyiszközi dicső nap félszázados ünnepét mi, a kik ott jelen voltunk, aligha megérjük, örök emlékül a hálás utókor számára ama fényes haditettéről egyet-mást még fel akarunk jegyezni.

Guyon Rákhárd ezredes, ki hadosztályával Vácztól kezdve február 3-ikáig a felső dunai sereg elővédjét képezte, hamis tudósítók által tévútra vezetve, Iglónál, hová fáradt és a hideg által kimerült csapataival bevonult, nem állítatott fel előőrseket. Erről valami jóakaró barát, — kiének nevét a család iránti tekintetből elhallgatjuk. — Kieseletter császári parancsnokot rögtön értesítette, minek folytán ez éjjeli 12 órakor bennünket meglepett. Ez alkalommal egy 6 fontos ágyú elveszett, de helyette egy fél üteg röppentyűt kaptunk, melyet a visszavert ellenség elhagyott.

Guyon első felindulásában nagyon szeretett volna valami bűnbakot találni, de miután az előőrsekre vonatkozó parancsot Szodfiedt Nándor dandárnok ellenkezése daczára, egész környezete előtt kiadta, abban kellett megnyugodnia, hogy az egyszer ő maga volt a hibás.

Soha sem felejttem el a vítész ezredes rossz

kedvét, midőn az ellenség kiveretése után ismét a városba jöttünk.

— Mondja csak főhadnagy ur, — kérde Guyon, tánczoló szürke arabs ménjét nagy nehezen fékezvén, — ki gondolta volna, hogy engem valaki meglephessen?

— Ha előőrsek . . .
— Semmi ha! kiálta nagy dühösen Guyon, és ott hagyott a faképnél.

Ekkor már a Branyiszkó átkelésére nézve megvolt a parancs, melyet a fővezér február 4-én Guyonnak küldött, de arról nem lehattunk még tisztában: vajjon az ellenség csakugyan megszállotta-e a hegyet, és ha igen, mily erővel? Egy iglói bányá-hivatalnok, ki darab ideig velünk lovagolt, nagyon tüzetesen leírta a Branyiszkó terepét. Szavaiból megérthettük, hogy ez oly állandós, melyet 2—3 ezer ember néhány ágyúval tízezer ellen is megvédehet, ha csak az eperjesi oldalról hátukba nem kerülne valaki. Erről azonban már csak azért sem lehetett szó, mivel tudtuk, hogy Schlick serege Eperjes és Kassa közt felállítva, a branyiszközi állandósról is részben bizonyára gondoskodott.

Délutáni 1 órakor az előre küldött lovassági őrzáratok egymásután azt jelentették, hogy az ellenség csakugyan állást foglalt a Branyiszkón és komoly védelemre készült. Utóbb kémeink már az ellenség erejét is hírül hozták: Kieseletter és Dejm gróf 6500—7000 emberrel, egy század könnyű lovassággal és hat ágyúval rendelkeztek.

A Guyon hadosztálya pedig állott:
a) a 13-ik és 33-ik honvédszászlóaljból,
b) a nógrádi önkéntes zászlóaljából,
c) két beszercezi honvédszászlóaljából,
d) egy század Ujházy-vadászból,
e) két század utászból,
f) két század huszárságból és
g) 24 ágyúból,
vagyis összesen 3920 emberből. Pethő és Szodfiedt Nándor dandárnokok alatt.

A létszám azért volt ily gyöngye, mert a hadosztály Vácztól kezdve minden kisebb-nagyobb összeütközésben részt vett, azonkívül útközben sok beteg újoncot kellett hátrahagynia.

A sikerre való kilátás tehát nem volt valami kecségető, mert a tüzérség kivételével majdnem kétszeres túlsúlyban álltunk szemben. A támadásnál az ágyúknak semmi hasznát sem vehetjük, a lovasság pedig lenn a völgyben nézheti, hogyan harcolnak ott fenn a hegy tekervényes útján a honvédek.

Guyon ezredes, ki máskor sem igen kérdezte, hány ember áll előtte, az iglói kudarc után még egy századdal is neki ment volna az ellenségnek.

Az iglói esetről eddigelé a fővezér bizonyára már értesült, s habár a megejtett esorbát legott kiköszörültük, részemről mindig attól tartottam, hogy a dolog nem fog oly simán elmúlni. Görgei Artur nem volt az az ember, ki az efféle hibákat szó nélkül szokta hagyni. Valahányszor Lőcsé felől lovas embert, vagy gyorsan haladó szánt láttam, mindig azt hittem, hogy itt a «vesre zsinór» egyelőre valami lakonikus, de annál keményebb dorgatórium kíséretében, melyek időnkint a főhadiszállás vezérkari irodájából ki szoktak kerülni.

Még egy parancs érkezett, melyben tudunkra adatott, hogy a Piller-, Kmety- és Aulich-féle osztagok a korotnoi völgyben a Branyiszkó tövében, demonstrálni fognak, a támadás azonban kizárólag a Guyon hadosztályára bízatik. Ezen rendeletet úgy is lehetett értelmezni, hogy a fennidezett osztagok nem annyira tüntetésből, mint inkább a visszavonulás fedezésére vonulnak végig a korotnoi völgyön.

Február 5-én, egy hideg, kissé ködös napon, reggeli hét órakor Guyon ezredes, lehető legrosszabb kedvében mindenekelőtt a korotnoi korszakban az egyik dandárosszáddal, T. G. főhadnaggyal, megírta a főhadiszállásnak szánt abbeli jelentését, hogy a branyiszközi állandós rohammal bevette és további utasítást kér.

A jelentésből csak az óra volt kihagyva, ennek helyét üresen kellett hagyni.

Az éhes gyalogság számára egy kis hordó pálinka lett kiosztva, kenyér nélkül; ezt «majd utóbb» fogják kiosztani. Pedig de sok szegény fiúnak maradtak vele adósak, kik «utóbb» a fehér havon állott mellet holvertek.

Erdős, tábori papunk, ki Selmeczányán a hadosztályhoz csatlakozott, felöltötte fehér kar-

ingét és egy kis szentelt vízzel reánk adta az áldást.

Az első rohamoszlopot az első beszercezi zászlóalj három százada, ezek után a 33-ik honvéd zászlóalj, ismét a beszercezi századok, a 13-ik honvéd zászlóalj képezték, a második rohamoszlop élén az Ujházy-vadászok. — Ujházy Lászlóval — és két utolsó század.

Az első szertentina (kigyós út) elején álló Nugent-gyalog-ezredbeli katonák rögtön visszavonultak, de a második útfordulónál oly erős sortüzeket kellett a bátor beszercezi tótoknak kiállni, hogy egy harmadrésze ott esett el, a többi azonban gyönyörűen előre nyomult.

Szemtől-szembe való harc volt ez, lövöldözés nélkül, szurony- és esetleg puska-tusával. Minden roham alatt az «Éljen a magyar» kiáltást a korotnoi völgy oldalai százoszorosan visszahangoztatták. Az ellenség nem burhászott, de dobosai folyton a gránátos-induló verték. Mindamellet fehérszíjas katonákat csak a fordulónál láthatunk tömegekben. Egyszerre a bal szárnyon megszóltak a lovasság trombitái, az utászok kúrjeivel. Erre a már a nélkül is szívét vesztett lengyel gyalogság, csak nehezen állotta helyét. Ekkor kapott Kieseletter őrnagy térdébe lövést, mire gróf Pálffy Móricz ezredes vette át a csapatok vezényletét. A küzdelem most az ellenség részéről inkább védelmi harcra fajult, mit a honvédség tisztjei ügyesen felhasználván, két végős rohammal az utolsó állandósról is leszorították a már visszavonuló félben lévő Parnaezredbeli katonákat. A császári chevaux-leger század, mely a Branyiszkó tetején volt felállítva, már a második útforduló elvesztése után az Eperjes felé vezető országútra sietett és a rossz hírt az Eperjesen álló csapatokkal tudatta, még pedig oly megtölgdással, hogy a Branyiszkon 60 ezer magyar inzurgens Eperjes felé vonul.

A dicső harc egyes mozzanatai mindazok előtt örökké felejtethetetlenek maradtak, kik abban résztvettek. Kevesen vannak már közülök életben.

A sirokai korema mellett hordattuk össze halottaikat. Királyi Sándor, 33-ik honvédszászlóaljbeli főhadnagy hulláját, kiének derekát egy ágyúgolyó szele eltörte, a sir megásáság a zászlóalj lobogójával betakartuk. Tisztek és emberek egyaránt többnyire melbbe vagy fejbe voltak löve, míg az ellenség halottjain csakis szuronydöféseket lehetett látni.

A mint utóbb kitűnt, Kieseletter őrnagy a védelem sulypontját a hegy tetejére akarta fektetni, hol ágyúival még az utolsó pillanatban is visszaverhette volna a honvédeket, de részint a sok felől szelő kúrt és trombiták által megriadvá, részint pedig a roham rendkívüli hevességétől meglepetve, tüzérségét ideje korán visszavonta. Két érintetlen zászlóaljával erős lökére készült, midőn a golyó lábát találta. Gr. Pálffy Móricz egy perczig sem ingadozott, hanem azonnal biztosabb helyet keresett, melyet leginkább az Eperjes felé vezető úton vélt fötalálni.

Guyon eleinte egész kísérétével és huszársjával a hegy tövéből figyelte a roham fordulatait, de midőn a honvédek a második átfordulót is bevették, szokásos fanyer mosolygásával mindig azt mondogatta, hogy «all right, all right!» (helyes! helyes!).

Bezzeg nem szidott többé senkit, nem dörmögött, hanem fenhangoz dicsérte a beszercezi zászlóaljat, melytől reggel még semmit sem várt. Erdős tábori pap, ki feszülettel a kezében, hajadon fővel a rohamoszlopokkal járt, azóta legkedvesebb embere lett. Az előre megirt jelentésbe most még csak az órákat kellett utólagosan bele tenni, egyebekben minden szóval-szóra beteljesedvén.

Foglyot nagyon keveset ejtettek embereink. Mihelyt az utolsó forduló védelmével felhagytak, az ellenség zöme roppant gyorsasággal a völgybe sietett. Az üldözésre rendelt lovasság csak nehezen juthatott fel a hegyre, melynek halottakkal és sebesültekkel telt utai a gyors lovaglásat lehetetlennek tették. Ezen kívül lefelé is a sikos havon alig siethettek, minek következtében csak az utóvéd csapatjait tizedelték meg huszársjaink.

Az éhes angol, francia, olasz, német és orosz katonái írók többé-kevésbé helyes alappossgal megírta a magyar szabadságharc történetét. Nagyobb része természetesen a sikert dicséri, mely 250 ezer orosz és 180 ezer osztrák katona közreműködésével eléretett.

Egekig magasaltják Temesvár védelmét, Win-

dischgrätz hőstetteit Kápolnánál, és Haynauéit a Csallóközben, de mindamellet nem tagadhatják meg tőlünk a branyiszközi fényes napot, hol minden előny, a siker esélyeinek kilencz-tized-része ellenünk volt. Windischgrätz herceg jogosan mondhatta utóbb, hogy Görgei fényes győzdelmeit a branyiszközi állandós erőszakolása készítette elő.

Meller-Sakomelski orosz tábornok, — az egyetlen orosz katonái író, ki a magyar sereget ócsárolja, — azzal takargatja a branyiszközi veszedelmet, hogy Guyon tót zászlóalját pálinkával lerészegítették, ezek vaktában oly dühösen támadták meg az osztrákokat, hogy védelemről szó sem lehetett.

Ez alkalommal is, — írja Meller-Sakomelski tábornok, — fényesen bizonyult azon állítás, hogy a szláv katona bátorságának senki sem állhat ellen.

Ha valaki most, 42 év mulva, Korotnóról gyalog a Branyiszkóra vezető utakon végig, a hegy tetejére jut és onnan a völgybe lenéz, bizonyára még laikus létére is meg fogja érteni azon roppant nehézségeket, melyekkel a lépérsől-lépésre, öldöklő ágyú- és puska-tüzben, előrenyomuló magyar honvédeknek meg kellett küzdeniök.

Meglehet, habár nem valószínű, hogy gróf Pálffy Móricz helyett egy más, bátrabb és ügyesebb vezér megvédehetné volna az állandós, de miután a kétszeres túlerő, mely ezen esetben majdnem tízszeres értékkel bírt, már az első roham alkalmával visszavonulással nyitotta meg akcióját, a hiba nem annyira a vezérekben, mint inkább a legénységben keresendő.

Bármily jógep ért is a szabadságharc, fénypontjaiból jogosan azt kell következtetnünk, hogy a magyar katonának nincsen párja e világon . . .

Régi honvéd.

FEJEDELMI ZENÉSZEK.

Az újabb alkotmányos eszmék hatása alatt egészen mindennapi dologgá lett, hogy a fejedelmek és fejedelmi családok tagjai az irodalom és művészet egyes ágai iránt különös érdeklődést tanúsítsanak, s jelenleg egész Európában nincsen egyetlen uralkodó család sem, melynek egyes tagjai ne tűnnének ki ily téreken. Carmen Sylva és Oszkár svéd király, valamint nálunk a néhai Rudolf trónörökös, József és Salvator János főherczegek, ismert írók, az olasz királyné és portugál király nem közönséges ügyességű zenészek s az angol királynő leányai, valamint József főherczeg neje és leányai festéssel és rajzolással sokat foglalkoznak, s Mária Dorothea főherczegnőnek zeneszerzeményeiről is többször olvastunk. S ha szintén természetes is, hogy egyes fejedelmeknek sikerét az irodalom és művészet terén legtöbbször más mértékkel mérni a közönség, sőt még a kritikusok is, már magában az is feltűnő, hogy mily sok uralkodó foglalkozik szenvedélyvel a zenével.

Az említettekén kívül tudjuk, hogy királynéknak, Erzsébetnek, kiváló ezterajászó s a japán császár neje a ceterához hasonló «koto» nevű nemzeti hangszert igen ügyesen kezeli. A román királyné szépen játszik hárfán és zongorán. György görög király nagyon szereti a cimzalmot, a csengettyű- s üvegporhajátékokat s az orosz czár ügyes trombitás s Henrik porosz herczeg, ki egyúttal zeneszerző is, hegedűn és zongorán kitűnő ügyességet mutat.

A régi időkbeli is fennmaradt annak emléke, hogy sok fejedelem foglalkozott zenével. Így VIII. Henrik angol király két teljes misét szerzett, melyeket sok ideig énekeltek a templomokban. György orosz király is hegedűn és zongorán kitűnő ügyességet mutat.

A régi időkbeli is fennmaradt annak emléke, hogy sok fejedelem foglalkozott zenével. Így VIII. Henrik angol király két teljes misét szerzett, melyeket sok ideig énekeltek a templomokban. György orosz király is hegedűn és zongorán kitűnő ügyességet mutat.

Krasznahorka vára ebben az időben maga egy kis várossal fölért. Kaszárnya-épületeiben ezer harcos elfért, azok a földszinten voltak, és az emeletes védortnyokban. Hosszú istállóorok nyitak a belső udvarról a lovak és a vágómarhák számára, a konyha egy külön nagy épület, kéménye maga egy kis torony. Az őrseregen kívül még uri vendégép nélkül sem volt soha a vár; azoknak a számára is egész lakosztályok álltak kényelemmel berendezve. Czifra vasácsajtó zárja el az úri lakosztályba vezető folyosót és lépcsőgárdort, a melyen keresztül a boltozatos termekbe lépünk be, a kik még kíváncsiak vagyunk a fényes multnak egy épen megtartott töredékét látni.

leon, egy francia nemzeti dallá lett melodiát (Partea pentru la Syrie) is szerkesztett. Egyszóval soha sem volt korszak, midőn a királyi családok tagjai között ne akadt volna egy-egy tehetséges zenész.

KRASZNAHORKA.

«Krasznahorka» felsőmagyarországi tót nyelven annyit jelent, hogy «Gyönyörű liget». Ligetnek ugyan maga a várhegy nem liget már többé, de az erdőhegyeknek az a festői kerete, mely körül foglalja, ma is részolgal e névre.

Krasznahorka, mint tudjuk, az Andrássy-nemzettségnek egyik ősi fészke, s az Erdélyből hozott «csikszentkirályi» előnév mellett e vártól származik 2-dik előnévük. Andrássy Péter volt első várnagya, ki politikai zavarok miatt Erdélyből menekülni kényserülvén, 1580-ban nevezetett ki e tisztségre. Utóbb megszerezte a várhoz tartozó uradalmakat, de csak föltételesen, de unokája, Máttyás, 1642-ben már királyi adományt is nyert úgy a várra, mint a birtokra, s ezek azóta állandóan az Andrássy-család tulajdonában maradtak.

A várnak élénk költői leírását találjuk Jókainál, a ki hat évvel ezelőtt a fölvidéken járván, hosszabb időt töltött e nevezetes történeti helyen, adatokat gyűjtvén egy akkor készülő történeti regényéhez. Leírásából a következőket közöljük:

«Gömör vármegyének ez a híres sziklavára, magas, tekealaku hegy tetejéről urálja a körülvevő síkságot, büszke tornya, palotatetői rozsdátul zöldek, a hol az aranyozás megszűnik rajtuk, a pirosra festett templomkupa kiválik az épületömegeből, mely a távolból nézve is tekintélyt parancsol.

Bástyái nincsenek: a vár épületfalaival egyenesen a meredek sziklából emelkedik fel; a lejtő megmászhatatlan; se fa, se bokor rajta; csak az egyik oldalán vezet fel országút az egyetlen kapuhoz, melynek boltíve fölött három páncélos és koronás királyszobor emelkedik a lábai alá vésett emlékmondatok felett; ott csiripel körülötte a sok veréb, mintha ő tudná azt legjobban elolvasni.

Százhetvenhárom év előtt bizony mások csiripeltek ott. (Ezt a szót «csiripelés» a Rákóczy korszak hadvezetői «ellenségre csapkodásnak» használták szélteben.)

A vár meg volt rakva erős helyőrséggel. Jól fizetett hajduszoldosok, páncélos drabantok voltak a várban és azokon kívül egy csapat lovas tatárhad, egyetlen mohamedán hitű csoport a magyar hadseregben, a kik önkényű álltak Rákóczy szolgálatába: vitészségben és kegyetlen-ségben messze földről hírhedt harcosok.

A mellett a várvédelmi harcra minden fegyvernemével nagy bőségen volt a vár elöltva. Lenn a tömör, másfél ölnyi vastag falak ágyuablakaiból villogtak elő a pelsőzi Bebekék félmér földnyire hordó bronz csatakigyói, fenn a rovatók parkányzatán pedig sorba voltak fektetve a hosszú szakállas ágyúk, a kétfogasok, a puska-forma kartácsszörök, és a tüzeskevehajtó balisták, a melyek az ostromra előnyomuló ellenség favarainak felgyújtására szolgáltak. A sziklapinezékben tetteve állt a gabona és liszt; a régi magyarok annak is tudták a módját, hogy kell a húst úgy eltenni, hogy esztendőig ellásson (még tán a mostaniak is tudják), az ostyepkájuk pedig sajt létére oda se néz egy-két tavaszra, s szükség esetén ágyugolyónak is lehet használni. Egy nagy, mély kút, a miből bivalyhajtotta gép húzza fel a vizet, ezer embert képes ellátni naponként. Innen tehát se fegyver, se éhséggel a várvédőket kiugratni nem lehetett. Csak kecsesetessé és áruállással.

Krasznahorka vára ebben az időben maga egy kis várossal fölért. Kaszárnya-épületeiben ezer harcos elfért, azok a földszinten voltak, és az emeletes védortnyokban. Hosszú istállóorok nyitak a belső udvarról a lovak és a vágómarhák számára, a konyha egy külön nagy épület, kéménye maga egy kis torony. Az őrseregen kívül még uri vendégép nélkül sem volt soha a vár; azoknak a számára is egész lakosztályok álltak kényelemmel berendezve. Czifra vasácsajtó zárja el az úri lakosztályba vezető folyosót és lépcsőgárdort, a melyen keresztül a boltozatos termekbe lépünk be, a kik még kíváncsiak vagyunk a fényes multnak egy épen megtartott töredékét látni.

Ez volt az Andrássy-család saját lakosztálya; minden úgy van ott még, a hogy a Rákóczy-korszak s az utána következő csillapodás kora hagyta.

Az ajtók fölött a páncélos vitézek, a kik a kuszabók fölé irt emlékműveket őrzik: a legelső így szól:

«Reges, pyramidum Egypti conditores, absorbit oblivio; justorum gloriam grata servat memoria.» (Az egyiptomi gulákat alkotó királyok elenyésztek a feledékenységben; de az igazak diadalmát megőrzi a hálás emlékezet.)

Az értékes és feltehető kincseket most mind a családi múzeumok őrzik, a mi Andrássy István korában itt e termekben pompáztak; csak a gyönyörű majolika-kemencék tanúsítják s egy-két régi butordarab, minő fényűzés volt egykor itten.

Egy nagy roppant szekrény állít meg bennünket: tán a kulcsjeze teljes meglepővé. Sehol nem találunk annak párját; se múzeumokban, se régiséggyműteményekben. Meglepő az egészen az alakja, faragványai, a szőlővénnyel befürtött corynthi oszlopok, a nemes izlézü carne-sok; betetőzve egy lángoló tűzhely utánzatával, a gyöngö fénymáz zománccsínével, gazdag aranyozásával. Mikor be van zárva a szekrény, akkor is leköti a figyelmünket; hát még mikor felnyitják, s megmutogatják az osztályokba rakott ereklyéket: ez volt a pohara, ez volt a tányéra, ezek voltak az evő eszközei, ő neki! A fejedelemnek Rákóczy Ferenczé volt az almáriom; ő adta azt Andrássy Istvánnak, mikor már Felső-Magyarországot el kellett hagynia; neki adta a kedvenc szőnyegét is, a mit a szép Szirmayné himzett a számára; neki adta a kardját, még a kedves sétatálcáját is. Karvastagságu ezírtromfatorzsók az «Ezzel üssétek őket!» Ez volt a szava az ajándék mellé. Olyan mélyen állt a szeretetében Andrássy István.

Körül a falakon az ősök képei: István, a kurucz tábornok, pompás viseletében; György, a fehérbarát csuhájában, nagy könyv a kezében.

A legtágasabb teremről nyílik egy faragott ajtó, egyenesen a templomba. Az oltárral szemközi karzaton sorba felfüggesztve a nagy fekete rámpák; mindegyikben párosával a czimerek; egy Andrássy és a felesége; körülöttük aranybetűkkel az elhunytak neve és halálának napja; a hosszú sor ráma még folytatásra vár; a melyek még czimertelenek, azokban e három szó van: «higgy, remélj, szeress.» Egy ősies korszak szele fúj végig a szobában. Hevülünk és fázunk.

A leghatalmasabb váraszonynak szerény kis hálószobája volt; csak akkora, hogy két ágy elfért benne; egy magának, másik a két kis fiának.

Most már csak egy ágy van benne. Az ő saját magáé. Egy egyszerű fekete koporsó, üvegfödéllel. Ottan alszik Seredy Zsófia, Andrássy Istvánné. Még most is alszik. Álmodik a jóvendőkről.

Krasznahorka vára Gömörvármegyének a székhelye is volt Andrássy István idejében, a híres magyar versíró Gyöngyösi (a «Murányi Vénus» szerzője) volt itt az alispán. Mindig ott-hont találó vendég a főispáni háznál. Ott van a szobája, a roppant ablakokkal, melyek a kies Rozsnyó vidékre s a vár alatt elterülő falura nyílnak. Itt írta a «Charicleját», s azt is Andrássyának dedikálta.

A megyegyűlésnek szolgáló roppant nagy terem, a középpületben, most be van olmlva. Néhány évvel ezelőtt egy szertelen villámcsapás szakította azt be. Az erőszakkal lehántolt falak, márvány kuszabókön nyíló folyosókat mutatnak, s a legvastagabb középfalban, mélyen beépítve, egy közszerény tűnik elő: egy darab gránitból kivágva. Kincsrejteknék kiesiny. Inkább félteve rejtegetett okiratok számára való lehetett az.

A déli bástyafalon innen van egy körülzárt hosszukás négyzet tér. Ez volt a vár asszonyának kedvenc virágos kertje; itt tenyésztette az akkori időknek divatos diszvirágát: a százelegű szegfűket. Most már csak egy nyíló virágot találunk benne, a hesperis matronalist, mely meg-

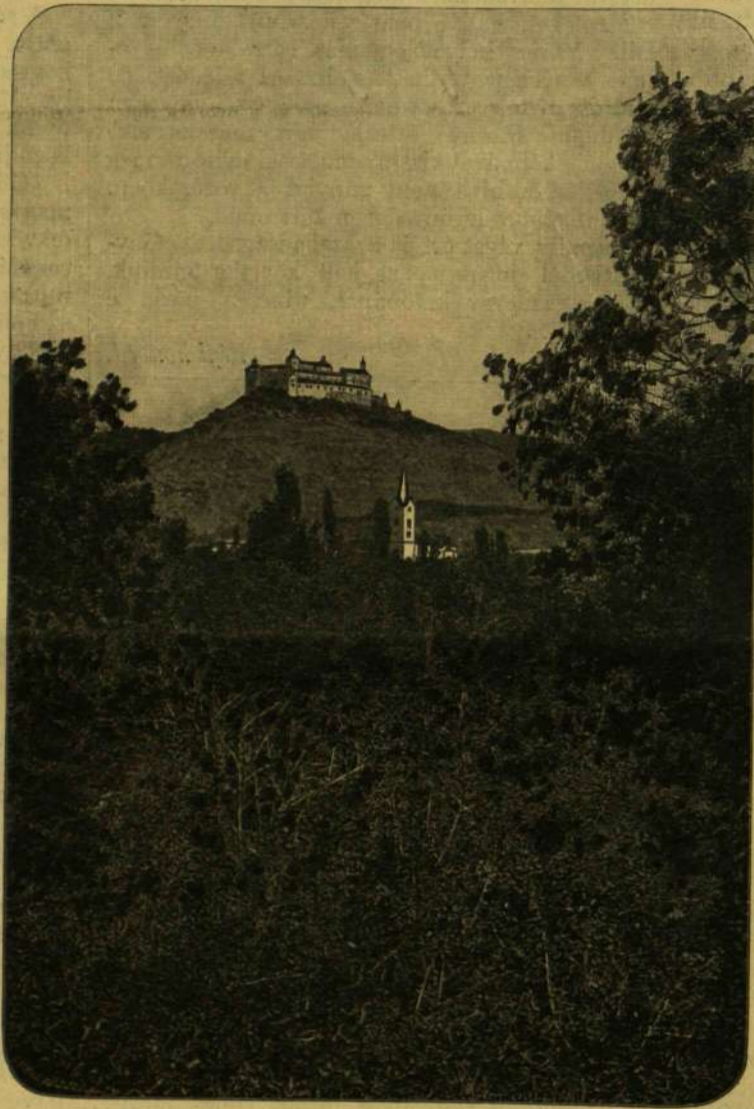
maradt kerti virágnak és együtt virul a halhatatlan csalánnal és labodával.

Még egy másik kis kert volt, a szentháromság szobrának emelt bástyafal tetéjén. Ez a család leányaié volt. Ők ültették oda a rózsákat, a melyek most bozótként hajlanak alá a nyirkos falakon, s azt a fenyőfát ott az Isten-szobor mellett, a mely most valamennyi toronytetőn tülemelkedik.

A kertfal négyzetű ablakaiból hasalnak ki a nagy ostromágyúk, a miknek a talpányát körülötte a fű; a mult század óta, a mikor Salm ostromolta a várat, nem voltak azok bolygatva, a kertész piros virágú paszulyt futtatott fel rájuk.»

EGYVELEG.

* Pecséti nyelv jött divatba Párisban a virág- és legyezőnyelv után. A házasságra vonatkozó levelekre pecsétet kell tenni, s a leány elfogadására biborpirosat. A féltékenységet sárga, az állandóságot kék, a bánatot barna, a reményt zöld, a szemrehányást halványzöld viasz fejezi ki. A

KRASZNAHORKA.

részvénytulajdonosok tartalmazó levél pecsétjének színe viola, a halált hirdető fekete, s közönséges üzleti levél vörös. Az ebédre szóló meghívót esokoládé színű, a fiatal leányok bizalmas vallomásait szürkés pecsétviasz őrzi.

* A kakukos órákat 1730-ban találta fel egy közönséges munkás a Fekete-erdőben és társai csakhamar nagy üzleteket csináltak vele. Tíz évvel később már ingaórákat is készítettek, s a mult század utolsó negyedében megkezdtek a zenélő órákat, kezdetben csemettyékkel, majd sípokkal és ez utóbbiakat annyira tökéletesítették, hogy már e század elején Mozart és Haydn melódiáit is elő tudták adni.

* A spanyol király nevelőnöje, egy sok nyelvet értő irlandi leány, teljes ellátáson kívül, évenként 6000 forint fizetést kap és abban az esetben, ha a király nevelése más kezekbe kerül, megfelelő nyugdíj fog nyerni.

* A legnagyobb angol földbirtokos jelenleg Buccleuch herceg, kinek 460.000 acre, azaz 156.300 hektár földbirtoka van, nem számítva a bányákat s a különféle földjövédelmeket. A herceg atyjától mintegy 10 millió forint készpénzt is örökölt.

* Az orosz cázár magánutalójánál alkotó földterületet 51 millió hektárra becsülik, s így kétségtelenül ő a legnagyobb földbirtokos a világon, mert ez a terület nagyobb, mint az összes angol lordoké s talán még az amerikai milliommok földbirtokai

együttvéve sem tesznek ki annyit, mert az 51 millió hektár csaknem egyenlő Franciaország területével.

* A varrógépek jövedelme. A Wheler-Wilson géptársaság több év óta évenként átlag 2 millió frt hasznolatot osztalék gyanánt. A Singer-gép feltalálója, halálakor 30 milliót hagyott hátra s a gépekből ma is évenként átlag 230.000 darabot adnak el. Az első varrógép feltalálója, Howe Illés, évenként e találmányából 100.000 forint hasznót hozott.

* Hires okmányhamisító halt meg nemrég Albániában nagy nyomorban, Simonides nevű. Ez a Simonides egy alkalommal az athenai egyetem által kiküldött szakbizottságnak Homer költeményeinek ősrégi lotos-levelekre irt töredékeit mutatta be s a bizottság hitelesnek ismerte el a leletet, csak később bizonyult be, hogy Simonides csaló volt, s a másolásnál hibákat követett el. Más alkalommal Ismael pasának, Szíria kormányzójának, 100 török fontért adott el egy pergament darabot, mely Aristoteles eredeti költeményeit tartalmazta s a Bosporus partján egy fűgefá alatt levő urnában íratott ki. Simonides ezenkívül a British Muzeumnak 650 guineáért eladta Belizar hadvezér állítólagos jelentését Justinian császárhoz, továbbá Sutherland hercegnék 200 font sterlingért Alkibiades két levelét Perikleshez. Természetesen mindezek az okmányok hamisítások voltak.

* Tartaléktöket gyűjt régóta a pápa, nagy szorgalommal. Ez a tőke már is igen jelentékeny, mivel még Pius pápa hagyatékából egy pár millióval kezdtek és XIII. Leo a jubileuma alkalmával neki ajándékozott készpénzt mind ide fordította. Valódi nagyságát csak a pápa tudja, ki a kegyes adományokat közvetlenül vette át, a vatikáni pénztár mellőzésével.

* Róma híres magánképtáira nagy veszedelmet hozott az újabb olasz törvényhozási intézkedés, mely a majoratúsokat eltörli s a vagyonát a gyermekek közt egyenlő módon rendeli elosztani. Több képtárlajdonos család az osztokodás lehetővé tétele végett gyűjteményének jelesebb darabjait áruba bocsátotta, a mi nagy felháborodást szült. valamint Torlonia herceg terve is, hogy híres képtárát bezárja a nagy közönség előtt. Az olaszok hangosan sürgetik a törvény intézkedését e tekintetben.

* A selyembűbokra és nyers selyemre súlyosabb vámot akartak kivetni Franciaországban az eddigieknél. Midőn a vámbizottság ezt a javaslatot elvetette, Lyon «verekereszt» nevű városrészében, a hol nagyjából selyemgyári munkások laknak, önkényű kiválították az ablakokat s örömdalokat zengő körmenet ment végig az utcákon.

* Élelmes reklám. Egy amerikai színházban Faust előadásakor Margit rokka helyett új szerkesztői varrógép mellett dalolt s a színlapra határozottan meg volt írva, hogy ez a gép oly kevéssé zakatol, hogy Thule király legcsendesebb melódiájából sem vész el egy hang sem.»

* A new-yorki klubok igen költségesek, habár nem nyújtanak oly sok kényelmet, mint az angolok intézményei. A rendes belépti díj 400—600 forint s évi tagdíj 150—200 frt. E mellett az ételek és italok is igen drágák.

* A keletindiai levélbélyegnek 2¹/₂ pennyre leszállítása alkalmából fölemlítik a keletindiai lapok, hogy a rendes postaközlékedés Angliából csak 93 évvel ezelőtt létesült s 75 évvel ezelőtt szárazföldön csak évenként háromszor lehetett levelet kapni s egy levélért 18 shillinget kellett fizetni.

* 180 esztendő ember él állítólag San Salvador köztársaságban, egy Solis Mihály nevű indián eredetű öreg, kit Bogota lakói mindenkor a legöregebb embernek ismertek. Az amerikai Mathusalem mindenkor mértékletes életű volt, naponként egyszer evett, de igen tápláló, hideg ételeket; havonként kétszer bűjtött, ugy, hogy aznap semmit sem evett s mindig sok vizet ivott.

* Beszélő mozdony. Edison legújabb találmányáról, a «lingvagraph»-ról, hoz hirt egész komolyan s tulozás nélkül a tekintélyes német «Zeitschrift für Transportwesen». Ez a készülék csövekből, sodronyokból, beillesztett phonogrammból, egy zongoragépezetből, s végül egy kifélt trombita alakul szélésező hajlott csőből áll, mely alkalmas arra, hogy a belekiáltott intő szavakat pl. alagut, dörzserék és más ilyeneket nevesak a vasuti alkalmazottak, de az összes utazók is meghallják, s esetleges veszély alkalmával előre óvakodjanak.

* Babák lakodalma. Namaz indiai nábob nemrég egy egész hétig tartó fényes lakodalmi ünnepeket rendezett unokája multságára: az új házaspárt babák képezték.

MEISSONIER.

1815—1891.

A művészvilágnak egy nagy alakja halt meg Franciaországban, ez év január 31-én. Meissonier festő volt ez, a miniature történeti és genreképek utolérhetetlen alkotó-művésze, kinek a művészek köztársasága önkényű adta meg a fejedelmi rangot. Egy felszázadot jóval meghaladó időn át működött, s ezen idő nagyjából alatt oly világhírű művészek ismertek, kinek rangja egy pillanatra sem csökkent meg. Műveit mesés árákon vásárolták, pedig soha sem tartozott egyetlen festőiskolához sem, sőt a mai korban uralkodó naturalisztikus irányt határozottan kerülte. Fgyelemre sem méltatta a hatásvadászó jeleneteket és motívumokat, s az ideális eszmékkel szemben is a prózai világ jelenetait örökölte meg. Mindennek dacára egyik elismert fejedelmé volt a művészvilágnak, s ez művészeté belső becsének a legnagyobb bizonyosága.

Hírnevének magyarázata az, hogy kiváló tehetséggel rendkívüli lelkiismeretesség párosult nála. Művei, pedig ezek száma mintegy 600-ra megy, egytől-egyig bevégzett, tökéletes műrekek, mert a nagy mester soha sem adott ki kezéből egyetlen darabot sem, lett légyen megrendelője fejedelmé vagy műúrás, míg azt a legkisebb részletekig felül nem bírálta. Korunkban, midőn még elsőrangú művészek is gyakran elsitik egyes munkáikat a tiszteltj korábbi átvetésére kedvéért, Meissonier mindent a legnagyobb gondal tanulmányozott, s még tropikus vidékeket ábrázoló képein is, bár önmaga soha sem látott ilyet, megszólalásig hű minden tárgyat, alakjait pedig, ellentétben a modellek rabszolgáiként szereplő dívtos festőkkel, a megfelelő kor s helyzet valódi megtestesítőit, tulajások és költői eszményítések nélkül.

Meissonier János Lajos Ernő 1815-ben, február 21-én született, Lyonban, hol atyja kereskedelmi ügynök volt. Művészi tehetségét főképp anyjától örökölte, ki igen ügyes rajzoló volt. A művészetben Féviot genoble-i tanár volt első oktatója, később pedig, midőn szülői Párisba költöztek, Potier, majd Cogniet Lajos műtermében tanult. Mivel azonban atyja nem bírta minden szükségessé ellátni, mellékvédelemként egyúttal néhány mű illusztrálására is vállalkozott. Ezek a művek (Royaumont bibliája, Bossuet világtörténete, «Pál és Virginia», egy «Les Contes Rémoins» nevű verses kötet s egy «La Chaumière indienne» című ifjúsági irat) most a művész megnövekedett hírneve folytán igen keresettek és drágák. Ifjú korában tett egy rövid utat Svájcban és Rómában, s legelső képét 1834-ben állította ki a párisi Salonban. Ez a kép «Flamand polgárok» címet viselt, ma «Látogatás a polgármesternél» név alatt ismeretes, s miniature terjedelmű volt, mint a művész számos későbbi képei. Feltűnést nem keltett, de akadt vevője, ki száz frankot adott érte.

Sok műve készült el ezután Meissoniernek, mindegyik mintaszerű a maga nemében; azonban egyik sem tűnt föl nagyobb mértékben, sőt a kritikusok nagy része lenézőleg bánt el vele. Így Gautier Teofil, a híres műbíráló, egyenesen «nagyon csekély tehetségű» embernek mondta őt, ki még «legalkalmasabb — dohányszelenczék díszítésére». Valódi nagyságának fölfedezője és világhírneke megalapítója Viktória angol királynő műértő férje, a Prince Consort volt, ki 1855-ben a párisi vilákiállításon látott képét, mely «La Rixe» név alatt ismeretes, oly lelkesedéssel magasztalta, hogy III. Napoleon a művet 25.000 frankért megvásárolván, neki ajánlódta, s e kép azóta is az angol királyi család birtokában van s annak pompás képtárában a legelső helyek egyikét foglalja el.

Az egyszerre nagy hírnevet vergődött művész ezáltal főképp történeti képeket festett s többek közt a solferinói csatát is megörökítette, melyben a császári kisértében ő is részt vett. Ez a kép bizonyítja legjobban, hogy nagyobb szabású koncepcziókra is volt tehetsége, mit némelyek

kétségbe vontak s csak egyéni hajlama, különösen pedáns lelkiismeretessége volt az oka, hogy főképp miniature-képek festésével foglalkozott. Csakhamar állandó munkakört is választott: I. Napoleon kora jelentékenyebb eseményeinek megörökítését, mely tárgyat választására főképp Thiers nagy történeti munkája lelkesítette, kinek arcképét is elkészítette ennek halála után. Ebből a francziákra nézve oly jelentékeny korszakból számos elsőrangú művéhez vette a tárgyat. Így az «1806 október» című képe, mely az 1889-iki párisi vilákiállításon is látható volt s melyet

MEISSONIER.

300.000 frankért vásárolta meg, rendkívül feltűnt mindenütt s még híresebb képe lett az «1814» című, mely I. Napoleonnak az orosz hadjáratból való visszatérését ábrázolja. Ez a kép, 850.000 frankért jutott Chauchard birtokába, ki azt a franczia nemzetnek ajánlotta fel. Általában ebben az időben már igen magas árakat fizettek Meissoniernek, különösen a gazdag

MEISSONIER MUNKA KÖZHEN.

amerikaiak, sőt akadt egy részvénytársaság, mely 2 millió frankot ajánlott fel a művésznek egyetlen képért, melyet panorámában hozdortak volna szét az egész művelt világban s az alku csak azért hiúsult meg, mert a lelkiismeretes művész a mű elkészítésére nézve nem akarta magát határidőhöz kötni. A történeti tárgyak megválasztásánál különben Meissonieret lángoló hazaszeretete is vezette.

Tüzes és lelkesült franczia volt, ki minden közügyet figyelemmel kísért s lelkesültségében annyira ment, hogy 1870-ben felajánlotta Gambettának, hogy az ostrom alá vett Metzben prefekt állást foglaljon el.

A művész valódi ereje mindamellett inkább a genre-képekben volt, melyeket a nagy hollandi festőkkel egyenlő gondal és szeretettel rajzolt. Egész sereg szebbnél szebb miniature genreképek készült el, melyek közül több díszítette a budapesti múcsarnok kiállítását is, s melyek jelenleg főképp fejedelmek és dúsagzad nábobok szalonjaiban találhatóak. Talán nincs a művelt világban egyetlen ország sem, hol a franczia művésztől ne volna egy-két eredeti munka.

Magától érthető, hogy a hírneves művész úgy otthon, mint a külföldön számos kitüntetésben részesült.

Az 1855-ki, 1867-ki s 1878-iki párisi vilákiállításon a legnagyobb díszlevelet nyerte el, 1889-ben a becsületrend nagykeresztjével díszítették fel. 1884-ben, midőn művészi működésének ötvenedik évfordulóját ünnepezték, 146 eredeti képet állították ki egyszerre közszemlére. A legutolsó párisi vilákiállításon ő volt a nemzetközi művész-jurynak elnöke, ő rendezte a művészi kiállítást s a hangvevőnyel, a minthogy általában nagy tevékenységet fejtett ki a művészvilág összes ügyeiben. Így közelebb ő volt egyik előharcosának annak a pártnak, mely a Salon vezetőinek sokszor túlzott és igazságtalan monopoliumát megtörté.

Meissonier mint ember is érdekes jelenség volt. Alacsony, alig öt lábnyi termetű, aránytalanul nagy fejű, hosszú, boboztos, ősz szakállal és vékony lábakkal. Életének utolsó éveit Páris egyik külvárosában, Poissy-ben töltötte, hol csinos lakóháza volt, tele érdekes gyűjteményekkel. Kétszer nősült, s egyik fia, Károly, hasonlóképp festő. Magas kora dacára az utolsó időkig folyvást dolgozott. Halálos betegsége, mely az influenzahoz hasonló tünetekből állott, alig két hétig tartott, s a jelenlegi szigorú tél nélkül talán tovább is életben maradt volna. Temetése ritka fényvel ment végbe. A Madelaine-templom a szó szoros értelmében zsufolva volt a nagy világváros notabilitásaival s a gyászmenetet legalább 10.000 ember kísérette. Poissy lakéské s a művészek nevében Puvis de Chavannes tartottak felette beszédet. Poissyban, a családi sírboltban helyezték el. Művei biztosítják számára az emberi értelemben vett halhatatlanságot.

A KISFALUDY-TÁRSASÁG KÖZÜLÉSE.

Negyvennegyedik közülést tartotta febr. 8-án a Kisfaludy-társaság. Az akadémia díszterme megtelt hallgatósággal. Az emelvényen a tagok közt, a tudomány, az irodalom, a közelet jelesei gyűltek össze. A tárgysorozat válogatott volt, s a közönség érdeklődését lekötötte elejétől végig. A háttérben, egyszerű kárpiton, ott volt Tompa Mihály arcképe, Roskovics Ignác festőművésznünk sikerült műve. Az ülés egyik felolvasása is a költő emlékével foglalkozott.

Gyulai Pál elnöki megnyitója a magyar politikai szónoklatot választotta hálás tárgyal, s jellemezte a régebbi politikai élet, a közal mult és a jelen idő politikai szónokait.

A Kisfaludy-társaság hagyományából és kegyeletből indul ki, — mondá Gyulai Pál, — mert a magyar politikai szónoklat kezdeményezéseiben élénk részt vett a társaság két tagja is: Ssemere Pál, a ki-

nek összes műveit nemrég adta ki a társaság és Kólcsey Ferencz, a kinek születése századik évfordulóját a mult év augusztusában ünnepelt meg az országgal együtt a Kisfaludy-társaság is. Szólt ezután a század első évtizedeinek politikai szónoklatáról, majd kijelölte ebben a Kólcseyt megillető jelentős alapvető helyet. A negyvenes évekre emlékezve így folytatta: A kitünő szónokok csoportjából kimagaslott két alak, nemesek mint szónoklatunk legfőbb képviselői, hanem az idő szerint mint a nemzeti szellem megtestesülései is: Deák és Kossuth. Emez 1847—48-ban érte el hatása tetőpontját, amaz 1861—67-ben. Mindkettő szónoklatának nagy tetek voltak következményei, melyek még inkább kiemelték alakjokat, mint a szobrot a talapat és háttér. Jellemzők, szónoklatuk, politikájuk egyaránt különböztek egymástól, de épen e különbségnél fogva váltak különböző időkben a nemzet vezéréivé. Deák szónoklatának egyik főeleme az erős ítélet és logika. Kossuthnak az élénk képzelem és lángoló szenvedély. Deák stílyje egyszerű, szabatos, de egyszerűságra nem szűkítette, hanem méltóságra, őszinte meggyőzősége emelte gondolatát, határozatosabbá tette kifejezéseit és az igazságot, melyből kiindult, vagy a melyet kifejtett, oly tökéletes alakban fejezte ki, mint az ó-kor nagy írói. Kossuth egészen szónok volt, az is akart maradni s igénybe vette a szónoki művészet minden eszközeit. Mester volt az általános eszmék fejtegetésében, az újkori szabadság jelszavai hirdetésében s valamely tárgy, vagy tény fény-vagy árnyoldalai kiszűrésében, de még mesterebb, ha a nemzeti emlékek, vagyak és remények hurjain játszott egy pathosos felkiáltásával vagy éles gúnyával a szenvedély viharát keltette föl. Ide járult még hangjának kellemes, nagy terjedelme, folyékony és változatos előadásának varázsa, a melyet világos és mély természetesen tagléte kísért. Mindez hiányzott Deáknak. E mellett Deák csak parlamenti szónok volt, Kossuth pedig némi közép a parlamenti és népszó-nok között, s e sajátsága mintegy kijelölte a forradalomra.

Napjaink politikai szónoklatáról konstatálja Gyulai, hogy az többé nem a régi. Mai szónoklatunk némiképp hajlik az előadó, az értekező, a társalgó stílyhez. Ez nemesek nálunk van így, hanem Európá-szerte.

Nem sulyedése hat szónoklatunknak ha a változott viszonyok között más formákat keres és talál, mint a régi. De vizsgálunk kell sajátosságait és kerülnünk örvényeit. Régi szónoklatunknak is megvolt a maga árnyalada. Még jók szónokaink is könnyen estek dagályba s divatosok voltak a hangzatos mondatok, melyek inkább a fület töltötték be, mint a lelket. Mostani szónokaink, még a jobbak is, könnyen válnak pongyolává, s néha a társalgó hang, a gondatlanul elpattanó élez, inkább való bizalmas körbe, mint parlamentbe.

Régibb és újabb szónoklatunk közt van még egy más különbség is, mely szintén figyelemre méltó. Régibb szónoklatunk szorosabb kapcsolatban volt az irodalmi tanulmányokkal, sőt magával az irodalommal is. A legkitünőbb beszédek egyszerűsággal versenyeztek prózánk legjobb termékeivel. Most is vannak jeles szónokaink, de beszédeikről ezt minden méltánylat mellett sem mondhatni el, leg-alább oly mértékben semmi esetre sem. Mintha csak-kent volna az érzék az irodalmi formák iránt. Vajha szónokaink a politikai, jogi, pénzügyi és nemzetgazdasági tanulmányok mellett többet foglalkoznának irodalmi tanulmányokkal. Bizonyára a jó író, sőt még a jó szónok-író sem jó beszélő szónok. Az írás és beszéd két különböző dolog, e mellett az író el-lehet a beszélés művésze nélkül, de a szónok nem lehet az írás bizonyos művésze nélkül. A tudományos könyv a szakértőkhöz fordul, de a költészet, a szorosabb értelemben vett irodalom és a szónoklat, a nagy közönséghez.

Minél több könnyedséggel, világossággal, eleven-séggel fejt ki a szónok eszméit, minél inkább bírja az előadás hathatóságát, a nyelv finomságát, annál inkább hat nemesek hallgatására, hanem a nagy közönségre is, mert napjainkban egy elmondott beszéd már másnap az ország minden részében olvasható. Mindezt a szónok leginkább a nagy költőkből és prózáirókból tanulhatja meg.

Azonban így megvonva a különbséget régibb és újabb szónoklatunk közt, a jellemzés inkább csak általában értendő s nem tagadhatni, hogy vannak viharos napjaink is, a midőn az értekező és társalgó stíly felé hajlószónoklatunkban föléled a pathos. De az a baj, hogy az ritkán van arányban a tárgyval és hlyzettel, s nem egyszer igen hasonlít, mint Mirabeau szokta mondani, az opera villámvilágaihoz és menyörgéséhez. A szónoklat megtűrt, sőt kedvel némi túlzást, erősebb rajzot és színezést, de ha a túlzást is túlozzuk, ha az erős vonást és színezést erőltetjük, könnyen a torzba tévedünk. Ha igen sokat emlegetjük a haza veszelését, a nemzeti érdekek el-

árulását, a közérkölciség sulyedését; ha aránylag nem épen legfontosabb kérdésnél is meghuzzuk a vészharangot, megtrónjuk szónoklatunkat, a valóság, többé-kevésbé komikai ellentétet idéz elő, e mellett a közönség sokat hallva, annyira megszokja, hogy talán épen akkor nem találunk visszhangra, midőn csakugyan veszelő közelget. Ha egy kedves állatunk elvesztésekor elsirjok könyveinket és jajveszékélünk, mi marad akkor, midőn legkedve-sebb barátunk vagy gyermekünk hal meg? A szónoknak még más szempontból is szüksége van ö-uralomra a szenvedély felindulásai közepett is. Igaz, a parlament nem szalon s bizonyos fokig megtűri a gunyt és az élességet, euphemizmussal szólna, nem a nyereséget, legkevésbé akkor ha szándékos és ki-számított. A szóbeli dulakodás épen úgy megrontja a szónoklatot, mint megtrónított Görögországban a cirikus véres látványai a drámai művészetet, midőn azokat a hódító rómaiak ott meghonosították. De attól, hogy ide fájuljunk, megőv bennünket párt-vezéreink tekintélye, jeles szónokaink példája s a közvélemény ereje.

Gyulai így végé beszédtet:

„Immár eltűnt ötven éve, hogy újjákkori politikai szónoklatunk fejlődni kezdett s fejlődésében oly mély nyomonak hagyott közéletünk és irodalmunk történetében. Újjászületésünk, diésőségünk és gyászunk, fölemelkedésünk és bölcsességünk nagy em-lékei vannak hozzá kötvé. Adja Isten, hogy az újjáb-ötven év méltó legyen előzőjéhez s politikai szónok-latunk mindinkább szilárdítsa nemzeti létünket és gazdagítsa irodalmunkat.”

Zajosan éljenze és tapsolva a hallgatóság Gyulai értekezését.

Beothy Zsolt rendezte elő ezután a titkári jelen-tést, mely gondal dolgozott beszámoló a társa-ság egy évi működéséről.

Megemlékezett az irodalmi és országos ünnepé-lyekről, a hol a társaság képviselte magát. Felső-ról a kiadványokat, a felolvasó ülések tárgyait, végül pedig melegséggel emlékezett meg az elhunyt P. Szathmáry Károlyról, ki regényeiben a mult dí-csőségére emlékezett oly időben, midőn ez annvit tett, mint remélni a jövőben. A mult képeinek ideá-lis magasztossága ösztönözte a Kisfaludy-társaságot is arra, hogy a Lukács Krisztina-féle alapból most öt-száz forintot tűzött ki oltán munkára, mely „Ma-gyarország története”-t adja elő gyermekek és a nép számára, ezek képzeletéhez szóló és felfogásához mért csoportosítással, jellemzéssel és előadásban, Dieken és Guizot műveivel hasonlón. Beothy Zsolt kért: méltó-e a társaság rendeltetéséhez, méltó-e a művészethez így pályázattal versenyre kelni a népmesével? A felelet csak igenlőleg han-gozhatik, mert „Magyarország története” a legatí-sosabb tárgy, a legelevenebb képzelem és a leg-fogékonyabb érzék nyilatkozása.

Megérdemlett eljénzés kísérte Beothyt is. Szász Károly lépett a felolvasó asztalhoz, előadva *Emlékezését Tompa Mihályra*. Egyik bizalmas bará-tja volt a költőnek, kinek lelkiéletét és költészetét emelkedett szellemben eleveníté föl most.

„E képre tekintve, — így szolt Szász Károly, s rámutatott a Roskovics festette arcképre, — mely igazán s erőteljesen jött ki a művész kezéből, sze-meim előtt áll Tompa Mihály arca, alakja, teljes valóságában.

Túl már az élet delén, a férfikor legmagasabb csú-sán, a hol vissza s előre tekintő ember azt mondja magáról:

„Az élet hegyének már tetején állok.
Emelkeztem eddig, ezután csak szállok”

de még bizik erejében s tette, alkotásra képesnek érzi magát még: — így áll előttem az ő képe. Arcán a redők, homlokán a barna haj felhői közt feltűnő-dező hold, nem annyira a magas életkort jelentik, hisz alig közelebbi még az ötven évet, — mint a mély érzés és gondolkodás töprengéseit, a kiállott szenve-déseket, melyek e nyomokat hagyták, mint a mé-lyen járó éke barátoktól szánt s a viharok megszag-gatják a síma felületet.

De a lelki látás, emlékezet és képzelet által támo-gatva, erősebb s képei elevenebbek annál, melyet előttünk álló tárgyak testi szemünk idegreczejére vetnek.

Látom őt férfi ereje teljes látásban, mikor 1851-ben a 33 éves férfút először látogattam meg szemeléri papi lakában, abban az avult, roskatag házában, mely oly jóízű humorral énekel meg.

De ő ebben a kunyhóban boldog volt; szive vá-lasztottja, páratlan jószágú s kedves neje, virágokkal ékesíté a ház belsejét s egész környékét. Pedig Tompa a természet szülöttei közt a virágokat minde-nek fölött szerette. *Virágregény*-ben megzemélye-sítette őket, felruházta emberi érzelmekkel, — majd gyöngéd indulatokkal, — majd erős szenvedélyekkel, elleszte álmaikat, suttogó beszédekkel. Ekkor még nem érezték az élet csapásait, melyekben később any-nyi részek volt, melyek Tompa életét megtörték s korán aggá tették őt.

E csapások — gyermekeik kora halála, az eredeti-leg is gyöngye alkatu nő huzamos betegeskedése, mely miatt éveken át élet és halál közt lebegett s magának is rohamosan fejlődő s egyre sulyosbodó szívba, mindez telérzenyénnyé tette a világ és em-berek iránt. Előbbi humorának kedvességét keser-rűség kezdette felváltani, mely mindinkább hajlott a satira felé.

Akkor, — mikor én őt megismertem, — testben, lélekben erős, fiatal volt még. Társaságban kedve-sebb embert keresve sem lehetett volna találni nála. Páratlan adomából; többnyire saját környeze-téből s tapasztalásából merített apró tö-neményt ritka kedvességgel s elevenséggel, a színész mi-mikája és tagléteivel, hangutánzással s találó rimeléssel tudta előadni. Ha komolyan beszélt: előadásában semmi sem volt ezekből. Vasárnapot töltöttem nála. Meghallgattam templomi beszédét. Előadása természetes, keresetlen, hallgatóihoz leeres-kező, mégis méltóságos volt, gyönyörűséggel hall-gattam s benső megindulással. Ő tanácsolt először a papi pályára lépnem, s ma is halála emlékezem róla ezért is.

De ha az élet bajai és kellemetlenségei némileg fanyarrá tették kedvét, s szenvedései elkeserítették az élettől, csak annál mélyebb medret ástak érzel-meinek, annál erősebbeké tették alkotásait s hatal-masabbá költői erjét. Legjelesebbek közt is kevés van, a ki oly mélyről merített volna magából s kizá-rólóg önmagából. A mi hangulatot a népköltészetből vett, azt is saját kedvén szűrte át, mint a *„Vilén nyáron s a Virágos kenderem*, népdalai közt e két örökbecsű, ta-usítja. Szerelmi lírája, a másokéhoz képest, kevés hűrű hangszor, de az az egy pár húr, a mely az érzelmek lágy fuvallmában meg-megzendült rajta, így hangokat adott. Hazafias lantját nem tudta felhangolni a lelkesedés, csak a nonfibánat. Hogy 48 — 49-ben, a forradalom és szabadságharc napjaiban, alig szólt meg, főleg az okozta, hogy elmékedésre és boronzásra hajló lelke, a hirtelen fellángolásra nem volt alkalmas. A filemile, mely setét árnyban, az éj-csönében oly édesen dalol, nem válhatott a forrad-alom pacsurájává. Azért: forradalmi versei nincse-nek, az a kevés is, a mi lett volna, munkái maga ren-dezte kiadásából kimaradt, nem tartván méltónak a többihez. De mikor a nemzet lesujtva hallgatott és szenvedett s bilincseit némán szorongatta és tör-delte: akkor ő meg-zólat a *Gólya*, a *Pusztán s Levél elbujdosott barátom után* — oly hűrokat pendítettek meg, melyek akkor minden szívből visszhangot költöttek.

S még em, a hazafi érzés fájdalomának nem e közvetlen kifejezéseiben éri el tetőpontját Tompa költésze. Az a képzelő erő, mely „mohos váromlá-dékokon”, a régi idő s elmuló diésőség emlékein borongva, a még egészen fiatal, akkor még ismeret-len nevű költő *Néprejénés* próbálgatta vala szár-nyait, a melyek nevét egyszerre ismertté, sőt nép-szerűvé tették a hazában: mely ábrándos *Virágregé-n* oly bájos és eleven alkotásokkal lepte meg olva-sói egyre nagyobbodó körét — ugyanaz a képzelő erő, párosulva lelkének föjlemvonásával, az örök borongással, teremté tte meg azokat az allegóriá-kat, melyeknek mély értelmét mindenki megértette s hatásuk alól senki sem menekülhetett. Ki nem emlékszik ma is *A madár fiaihoz* című gyönyörű képre, a *Pusztuló erdőre* stb.

Mikor évek múlva újra láttam, arca számos redő-vel, homloka mély barázdáiban s tüzes szemei bágyadt lobogásában ott leselkedett már az a „rossz gondolat”:

Hánykodó lelkeket, mely meg-meglátogat:
Semmisülni vágyó, öngyilkos gondolat, —

melytől Arany János óva is intette.

Ez előttünk álló képen is látni vélem e vonást. De az, bár sokat gyötörte, mégis csak az átvonuló felleg árnya volt lelkén s képen. A mint kibékíti s megnyugtatta azt a *hit*, *Isten-akarata* című felséges versében; s a *szerelet*, *A kedves* (kis fia) *sirjánál*, s feleségével szóló *Utolsó verseiben*! — Az ember a megosztatlanság lassu kínjai közt vergődik, fuldoklik már, hogy nézni is kín-én látam! — de a költő még ereje teljében van; a test már már kihül, a végtagok már fagyosak és der-medtek, de az agy még izzó, a szív meleg és — szeret!

Még három kép tolu lelki látásom elé: a halottas ágy, az özevgy, a sír. Kettőjűt csak képzeletem állítja elem, a harmadikban az emlékezet segít.

Mikor a sírt meglátogattam, — mind a hárman benne laktam már, — a kedves gyermek, a költő s özevgy, ő is elfoglalta helyét kedvese közt.

Nekik már teljesült az a reményök, *ők* — már viszontlátták egymást, biztassuk magunkat mi is a reményvel s addig is míg az teljesülne — emlé-kezzünk rólok.

Emlékezetünk táplálják a hazafi fájdalomnak s a megváltás reményének ama felséges énekei, mel-lyeket Tompa zengett nemzetének, a legsötétebb fájdalom korszakában, — táplálja e kép is, mely testi ábrázatát híven állítja élénk, s mely külső alakját a köztudalomba bevisi s abban megtartani van hi-vatva, s melyet e czélebből Társaságunk a jelen és a következő nemzedékeknek ezennel átad.

Szász Károly felolvasását zajos éljénzés fogadta. Utána Vadnai Károly „Hymen” című humoros elbe-szélését olvasta fel, folyton derült hangulatban tartva a hallgatóságot. Az elbeszélés hőse egy könnyelmű fiatal ember, a ki eltékozolván vagyonát, az úgyne-vezett „partbie vadászat”-ra adja magát.

Váradi Antal felolvasta Lévy József „A vén Zsó-fia” című hatásos költeményét, majd Beothy Zsolt titkár jelentette, hogy a költői levélre hirtedett pá-lyázat meddő maradt. A jutalmat ki nem adják, de három pályaművet: „Egy vidéki postához”, „Világ folyása” és „Válasz egy nő levelére” címűeket, a bírálók dicsőrelettel emeltek fel.

Ezzel a közgyűlés véget ért.

Délben lakoma volt a Hotel-Continentalban, mely-ben irodalmunk és közéletünk több kitünősége volt jelen; a lakomat szellemes felköszöntések fűszerezték.

A TÖRTÉNELMI TÁRSULAT KÖZGYŰLÉSE.

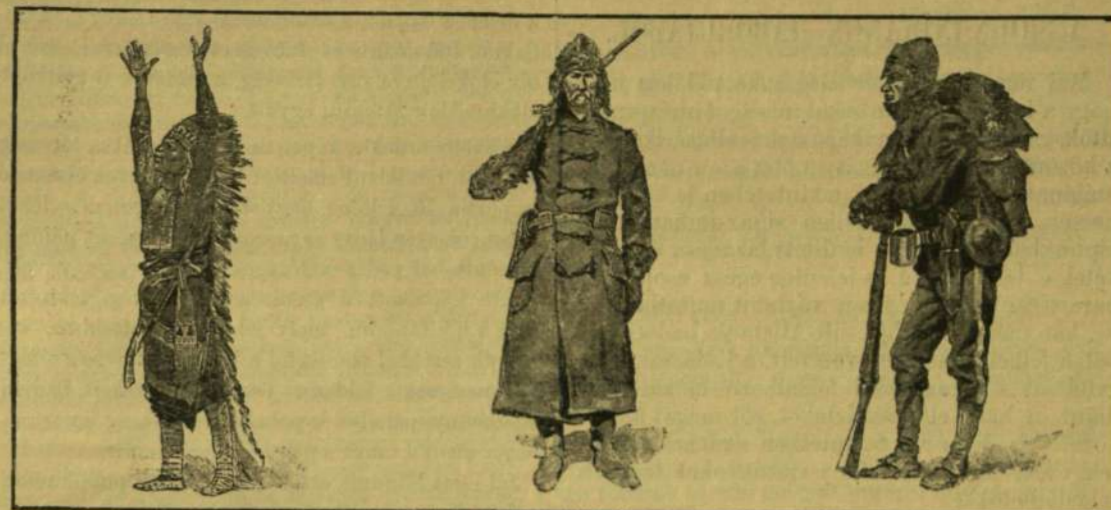
A történelmi társulat nagyérdéki közgyűlést tar-tott e hó 12-ikén az akadémia kisebb termében. Megalakulásának 25-ik évfordulóját ülte, s a köz-gyűlésnek ünnepélyes színezetűt adott a kiváló elő-kelések megjelenése. Ott voltak József főherczeg fiai is. A közgyűlés főtárgya ugyanis megemlékezés volt Rómer Flórisról, a szeretetreméltó tudósról, ki hazánkban a régészet érdekében annyit fáradozott, s ki József főherczeg nevelője volt. Ismeretes a benső viszony, mely ettől kezdve a fejedelmi tanít-vány és nevelője közt fejlődött, mely a mily meg-tisztelő volt az egyszerű tudósról és szerény papa, ép annyira meg is érdemelte. Az emlékbeszéd meg-hallgatására József főherczeg nem jelenhetett meg, de eljött két fia, s jelenlétük egy új adalék volt Frak-nói Vilmos szép emlékbeszédének ama mély hatás részéhez, mely a főherczeg Rómer közti benső viszonyt oly megható vonásokban festette.

A közgyűlésre eljöttek: gr. Csáky Albin közokta-tásügyi miniszter, Berzevich államtitkár, Bubicsekassai püspök, Szász Károly ref. püspök, Forrányk tábornok, s a közélet, a tudomány az irodalom szá-mos jele e. A főherczégeket az akadémia előcsarno-kában gr. Szécsen Antal elnök, Szilágyi Sándor titkár, Fraknoi Vilmos czímzetes püspök fogadták. A terembe érve pedig gr. Csáky miniszter üdvözölte őket. József Agost és László főherczegek az elnöki emelvényről szemközt, a terem közepén foglaltak helyet. A belépőket a közönség rokonszenves éljén-zése köszöntötte. A főherczegekkel jött nevelőjök, Holdházy apátkanonok.

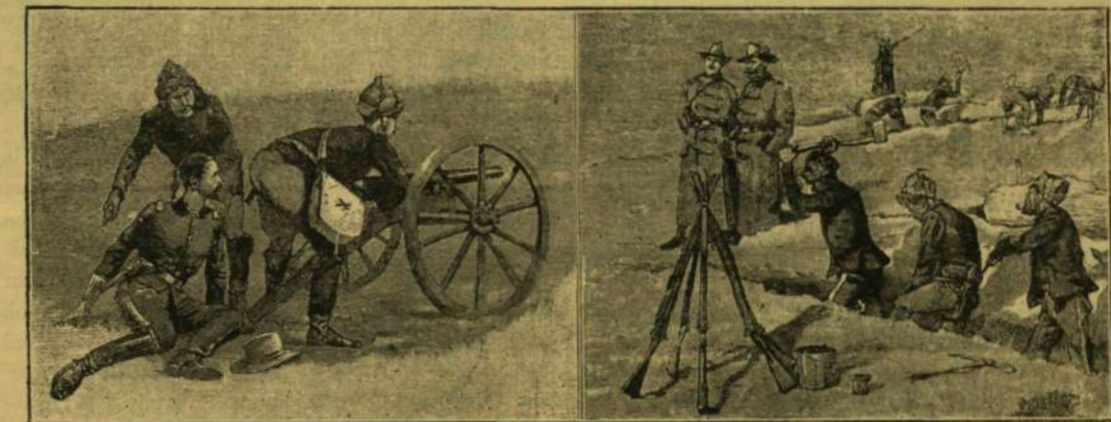
Gr. Szécsen Antal az elnöki megnyitóban fölemlít-tette, hogy a társulat ma ünnepl fennállásának 25-dik évfordulóját. Majd melegen üdvözölte a fő-herczégeket; köszönetet mondott megjelenésükért, a melylyel újra jelét adták annak, hogy így ök, mint fenségek atyjuk, József főherczeg, meleg érde-kelődéssel viseltetnek minden iránt, a mi magyar. (A hallgatóság a főherczégeket lelkesen megélje-nezte.) Szécsen gróf ismertette ezután a történelmi társulat multját; jellemzte azt az irányt, melyet történetíróink most követnek, hangsúlyozván, hogy a tények megállapítására és a valóság földerítésére törekednek. Ohajtottak, hogy történetíróink a meg-kezdett irányt kövessék is. Irjanak hazafias lelke-séssel, férfias öntudattal és az öndicsőtés kizá-rásával.

Az éljénzessel fogadott megnyitó beszéd után Szilágyi Sándor titkár terjeszté elő az évi jelentést. Visszapillantást vetett a társulat megalakulására (1867 május 17-ikén tartotta első közgyűlését) s hszonot évi munkásságára. Hangoztatta, hogy a társulat befolyással volt a fiatalabb történetírói nem-zedék fejlődésére, s ezeket fölvette kebelébe, a kik aztán nemesek a diszciplínák tanulmányozását tették feladatukká, hanem a fellemlőzött műformájára is gondot fordítottak. A millenniumium eszméjét már 1878-ban a társulat kebelében pendítette meg Botka, Buda vára vis-szafooglalásának megünneplését Thaly Kálmán indítványozta. Mátyas halálának évfor-dulóját pedig Fraknoi kitünő munkájának kiadá-sával ülték meg. S ha a társulat meglegedéssel mu-tathat negyedszázados életének törekvéseire s az el-ért eredményekre, hivatkozzatik arra is, hogy sike-rült megnyernie a nemzet támogatását, mely most a megpróbáltatás napjaiban sem hagyta el.

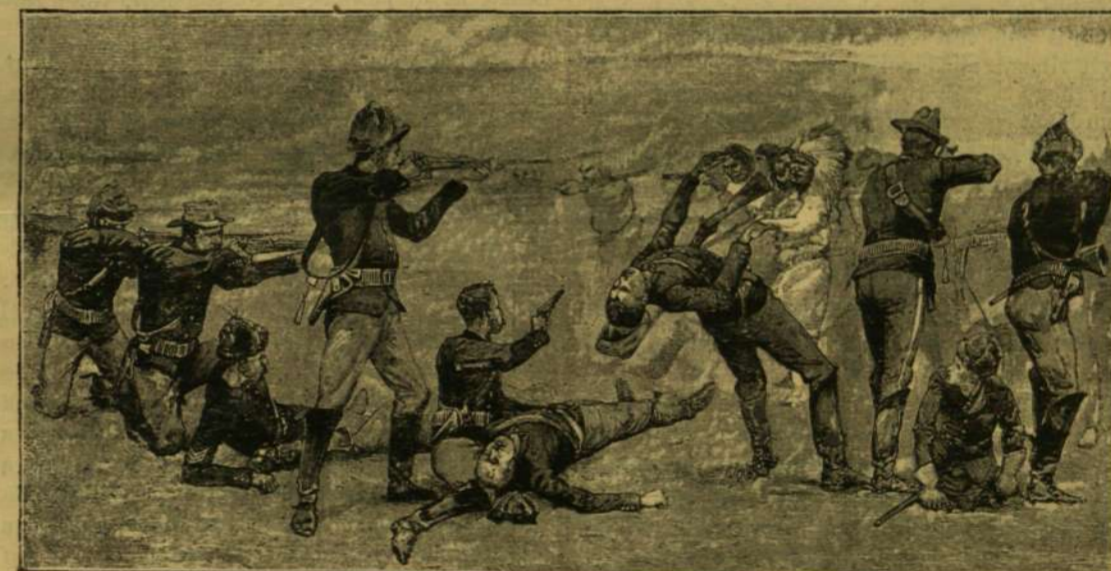
Fraknoi Vilmos emlékbeszéde következett ezután Rómer Flóris fölött; a közgyűlésnek szép mozzanata, mely a finom ízléssel és nagy gondal dolgozott ta-nulmányt a legnagyobb érdeklődéssel hallgatta. Egy tudomány szerető, hazafias pap kitünő jellem-zése az, megkapó szép részletekkel. Mikor pedig azokból a levelekből olvasott föl, melyeket József főherczeg irt egykori nevelőjéhez, a hallgatóság a főherczeg zajos éltetésével szakította félbe a felol-asást.

1. Varázsló sioux-indián. — 2. Közkatona az Egyesült Államok lovasságából. — 3. Közkatona a gyalogságból.

4. Haivthorne hadnagy megsebesülése. — 5. A sáncokban Pine Ridge mellett.

6. A harc kezdete, a „Sebesült térd” nevű helyen.

A LÁZADÓ SIOUX-INDIÁNOK HARCZTERÉRŐL.

Fraknoi először is a Benedek-rend hazafias mfkö-dését rajzolta. E szerzet tagjai közé tartozott Ró-mer is. A szabadságharc kitörésekor fegyvert fogott s mint vitéz katona kapitányi rangot vívott ki ma-gának. Azután tömlőcse került, Olmützbe, Josef-stadba. Nem segített rajta, hogy József nádor fiának nevelője volt azelőtt, az ifjú József főherczeget Pozsonyban ő tanítván a természetstudományokra. A Josefstadti börtönből 1854 nyarán, királyi kegyelem utján szabadult ki s visszatért szerzetéhez. Tanár lett, mikor pedig az akadémia irattárának őréül nevezték ki, a fővárosba jött lakni s itt a régészet körében rendkívüli munkásságot fejtett ki, mint a nemzeti muzeum régiségátárnak őre pedig maradó emlékét hagyott maga után. Az emlékbeszéd kiemeli Rómer irodalmi munkássága közt a „Vasárnapi Ujság”-ba irt régészeti czikkeit is. 1877-ben Nagy-Váradra neveztek ki kanonoknak.

Az emlékbeszéd emelkedett hévvel szolt József főherczegről, ki csak 15 éves volt még, mikor Pozsonyban Rómer a természetstudományokra oktatta. A későbbi idők a tanítvány és nevelő közti viszonyt egész ben-sővé tették, s a főherczeg egy gyermekei nevelése ügyében is sokat tanácskozott Rómerrel. A főherczeg a katonai szolgálat épen Josefstadba vitte, mikor nevelője ott volt elzárva. Meg is tett mindent a fogoly sorsának enyhítésére. Rómer kiszabadulván, halás szakmával köszönté meg ezt levelben a főherczegnek, ki 1855 április 15-én a következő nemes sza-kkal választott:

„Ha én akkor, rosszabb időkben azt tettem, mit

a felebaráti kötelesség parancsol, az csak hálás ér-zésem sugása vala egykori kedvelt tanítóm iránt, ki-eligítve úgy sem lehet az sola. Ha pedig mint ha-zafi élte kedvezetlen óráiban segítőkleg közeledék, tessék azt magyar erkölcsömmek tulajdonítani.”

A levelezés gyakori volt József főherczeg és Rómer közt. Egyszer újvra a főherczeg egy fakelyhet küldött Rómernek ajándékba. A kelyhet maga a főherczeg faragta, s azt véste rá: „Arany papnak fakhelye”. A kísérő levelben pedig ezt írta: „Juglans americana nigra a kehely faja, de termelt vala hazánk hantjai-ban, a klasszikus sirokkal tett alcsnthi kertben; rajnai csontok trágyája növeszté sugár alakká; így került balta és véső alá, lett a pogány fábló keresztény jel-vény. Ha megtölti s a szájához emeli, közeledék tanítványáról és sírisó társáról, ki minden jót kíván Eljen az arany pap! E gy másik levelben a főherczeg így irt Rómernek: „Sokszor, ha fiammal botanizolok, visszaemlékszem ama boldog órákra, midőn Pozsony kies vidékén kedvenc tanárommal gyű-jöttünk.”

Hosszantartó éljénzés és taps kísérte Fraknoi fel-olvasását. Ezzel a közgyűlés fő része véget is ért. A főherczegek a közönség éljénzése közt távoztak a teremből.

Felolvasták még a mult évi számadások megvizs-gálására kiküldött bizottság jelentését, kiegyesítet-ték a választmányt, s megállapították a költségvetést: a kiadást 11,844 forintban, a bevételt 13,900 forintban.

A SIOUX-INDIÁNOK HÁBORÚJÁBÓL.

Mai napság egészen megszokott dolog már, hogy a hadjáratokat a katonaságot hírlapírók sítók, rajzolók, sőt fényképezők is elkísérik, hogy a közönség kíváncsiságát az élet ezen nagy drámájának apró részletei tekintetében is kielégíthessék. Az éjszakai amerikai sioux-indiánoknak lapunkban is gyakran említett lázadására sem kivétel e tekintetben, s jelenleg egész csoport, a harezterén készült ilyen vázlatot mutathatunk be, katonákat az Egyesült-Államok hadseregéből, a felkelők nemzeti vezéreit, a jóslással, gyógyítással s varázslással foglalkozó előkelő indiánt, a hadi előkészületeket, sőt magát az ütközetet is. Nem egy tekintetben érdekes részletek ezek, mert sajátosság viszonyokat tesznek szemlélhetőkké.

Képeink a december végén folytatott csatározások idejéből valók, midőn az amerikai unio-nisták Porcupine patakánál a lázadó indiánokat keményen megverték. Az «*Ülő bika*» halála után egy darabig esend uralkodott az indiánok között, de a «*Vastag láb*» (Big Foot) nevű főnöknek csakhamar jelentékeny számú fegyveres embert sikerült összeszednie s ezek harezvágtyól égve, kijötték a Badland megközelíthetetlen sziklás vidékeiről s megtámadták a felhárakat. Szerencsétlenül sikerült az amerikai katonaság már ekkor nagy számmal volt ott a helyszínén, úgy hogy 120 indián harezosra mintegy 500 amerikai fegyveres esett, kik még ágyúkkal is rendelkeztek. A csata természetesen hamar, alig másfél óra alatt véget ért s a meg nem ölt indiánok ismét visszavonultak a Badlandba, habár az amerikai lovasság menekvés közben is sokat legyilkolt közülük. Közben-közben egyes apróbb ösz-szeütökések is voltak, melyeknek egyikén Wallace kapitány is elesett. Az amerikaiak összesen 12 tisztelet és 26 embert vesztek, 40 sebesültön kívül, míg az indiánok vesztesége a foglyokon kívül is több volt számmal. A rézbőrűek különben igen vitézül küzdenek s nagyon elkeseredettek, úgy hogy a háborút meg ezen győzelem után sem lehet egészen befejezetnek tekinteni s bizonyynal húzamosabb időre lesz szükség, míg a nyugalom ismét teljesen helyreáll.

AZ IDEI FARSANG.

Az idén rövid ideig tartott Karnevál herceg uralkodása. Az öreg kalendárium-csináló szűkebbül volt a bálozó fiatalokkal szemben, a lányok apák — vég-telen öröme. Alig öt hétre szabta a farsangot, mely azonban, — talán épen e miatt, — annál vi-gább és zajosabb volt. Sok bál elmaradt ugyan, mert sajnos, évről-évre kevesednek az elite-bálok, a helyett, hogy szaporodnának. Az oly emlékezőes jó-gász-bálok, melyek Budapest és a vidék annyi szépségét vezették be a parkettra és a nagyvilágba, végleg letűntek a láthatárról. A jógász ifjuság nem mer egy defecites mulatság rendezésére vállalkozni. Nem volt az idén sem honvéd bál, sem vasuti bál, sem több olyan mulatság, mely az előző években megannyi gyöngye volt a farsangnak.

De volt azért két kiemelkedő mozzanata az idei farsangnak. Az egyik a *mentő-bál*, mely a m. kir. operaházban február 5-én zajlott le. Ehhez hasonló fényes és sikerült mulatság évek óta nem volt Budapesten. Operaházunk, mint báterem, egymagában olyan specialitás, a milyennel kevés európai főváros dicsekedhetik. A nézőtér földszinti támlásszékei fölött van a rögtönzött parkett, mely tovább terjed a zenekar helyén túl, a színpad leghátulsó végéig. A fényesen kivilágított nézőtérnek méltó kiegészítője volt a színpad, mely rendkívül izléseken volt díszítve. Az egész egy pompás szőnyegsátor képét nyújtotta, melyet színes világ lámpalámpák ragyogtak be. Közepéről csüngött a villamos csillár, mely alatt izlésees pálmaligetűl övezeve állott a lady paronnesse emelvénye. A liget mögött volt a télkertszertü buffet, két oldalt pedig a katonai- és cigánybanda felkése.

A ragyogó helyiségben ragyogó közönség jelent meg. A bálanya: gróf Széchenyi Imréné környezetében ott volt az arisztokrácia színe-virága. A Szapáry, Andrassy, Baththyány, Zichy, Csekonic, Czebrán, Lónyay, Széchenyi, Keglevich stb. gróf családok hölgytagjai, a nemzeti kaszinó, a kormány, a képviselőház tagjai, a hadsereg kiváló tábornokai,

a déleczek tiszték és önkéntesek egész serege, az irodalom, tudomány és művészet vezérférfiai, szóval oly előkelő, fényes társaság, a minőt a legkritikább alkalmakkor láthatni együtt.

S azt az érdekes képet, melyet ez a ritka társaság nyújtott, rendkívül emelte a bálozó hölgyek elragadó csoportja. Régi dolog, hogy sehol a világon nem lehet olyan sok szép lányt és asszonyt látni, mint nálunk. A mentő-bál pedig valóságos szépségverseny volt. Szinte káprázott a szem, a mikor végigtekintett ezen a női táboron, mely izlésees toillettelken, vakító ékszerrel vonult föl a bál harezterére s elfoglalta nemcsak a földszint összes oldalait, hanem valamennyi páholyt és páholytöltést. S még így is nehezen ment a táncz a nagy tologásig.

Jól esett látnunk ezt a ragyogó bál publikumot, mely a fényes keretben mindenkit elbűvölt, megigé-zett s élénk emlékezetet Páris legelőkelőbb mulatságaira.

A mentők egymagukban is megmentették az idei farsang jó hírnevét s báljuk sokáig feledhetetlen mar-rad mindazok előtt, a kik részt vettek benne.

A másik díszes mulatság volt a *pestmegeyi bál*, mely nevét már rég aranybetűkkel jegyezte be a bálkronikák évkönyveibe. A bál február 9-én folyt le a fővárosi vígadóban. Ez volt a farsang utolsó bálja s mégis a mentő-bállal a legelső. A megye, ha politikailag haladoklik is, megmutatta, hogy a bál-teremben most is erős. A vígadó előcsarnokán az idén nem vonult fel annyi előkelőség, oly sok bálozó szépség, mint ezen az estén a kivont karddal díszségeit álló megyei huszárok közt. A négyese ket több mint 200 pár lejtette. Növelte a bál érde-kességét, hogy az idén az új védnökön agése alatt vonult be régi dicőségese színhelyére. Ezúttal nem gróf Szapáry Istváné, hanem *Benczy Bajza* Lenke, az új pestmegeyi főispán *neje*, volt a bál-anya.

A megye-bálnak másik érdekessége az volt, hogy igen sok fiatal leánynak ez az est volt a bemutatója. E részben a megyebál a jógász-bálok örökébe lépett. Milyen kár, hogy az új tánczosok bálozása az idén ezzel az egy nappal fejeződik!

E két nagy bál közt alig néhány elite-tánczmulat-ság élénkítette a farsangot. A legsikerültebbek vol-tak: a jurista-bál, az athléta-bál és az E. M. K. E. bálja, mely utóbbin az arisztokrácia nagy számmal jelent meg. Egyáltalán főuri köreink mind jobban megbarátkoznak a nyilvános mulatságokkal, s alig volt bál, melyen ott ne m lehetett volna látni gróf Szapáry Imát, a miniszterelnök bájos leányát, a báró *Fejérváry* nővéreket, kiket gondos atyjuk, a honvédelmi miniszter, kísért el minden bálba. A fő-rangu hölgyek egy izben maguk közt is mulattak a miniszterelnök bálján, melyben jelen volt a *József főherceg* családja is, s *Mária Dorothea főhercegnő* és *József Ágost főherceg* ugyancsak kivette önmagát a táncz örömeiből.

A farsang elröpült s bár rövid volt, azt hisszük sokak szívében hagyott kitörülhetetlen nyomot.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Költevény, irta Gyurky Ödön. Esztergom 1890. A kötet három ciklusra oszlik; az elsőben, mely «*Dalok a viharból*» címet visel, az *ecclesia militans* bajnoka szól hozzánk, ki szenvedélyvel harezol nemcsak korunk hiteltelensége és materialisztikus fel-fogása, hanem általában a felvilágosodottság és sza-badelvesség ellen.

Bruno szobráit Gyurky lábával akarja összerugdálni s a népek millióinak nevében követeli a pápaság világi hatalmának visszaváltását. Sajátságos, hogy Gyurky ez utóbbi verset Petőfi egyik legszéljáb-borradalmi költeménye, az «*Itt a nyílam, mibe lő-jem*» kezdetű mintájára írta; még a forradalmi láz is megvan benne, bár persze sokkal bágyadtab-ban, pl:

«A bitor gaz félve halja,
Mit danol a népek ajka,
Benne felzug bösz itélet:
Durva rablást, mit tevették!
Eljen,
Eljen a pápa-kirovó!

Határozott forradalmi hang szól a «*Földindulás*» című versben, hol a költő mint a jövő nagy társadalmi forradalmának prófétája emeli föl szavát. Okolja a tudósokat és bölcsöket, kik az embert meg-fosztották hitétől s a világ hatalmasait és dúsait, kik

bibort viselnek, míg a nép darócban és rongyokban jár. A földindulás le fog dönteni mindent, csak egyet nem, az egyházat, mely újabb fényvel kell ki belőle. Néha azonban harezias hang helyezett ele-gikus panaszokban siratja az egyházat és Rómát. Gyurky Ödönben az erős a vallásos hajlam és egy-házias felfogás, hogy még szerelmi költeményein is, melyek a második ciklust képezik, s a vegyes tárgyú harmadik cikluson is vörös fonálként húzódik ke-resztül, bár a vallásosság nem annyira a lélek egy-szerű áhítatában és belső meghatottságában, mint inkább felekezeti színezetű és szertartásos külső-ségeken nyilatkozik. Gyurky Ödön költői tehetségéről elismeréssel szólhatunk, van érzése és némi kép-zelete is, verselése lendületes, bár még ráérne egy kis műgond. A kötet ára 1 frt. Megrendelhető a szer-zőnél. (Budapest, Koronaherzeg-utca 17. I. em.)

Szomorj Károly. Sötét világ. Költemények. Budapest 1891. Révai testvérek könyvkereskedése. A kötetben félreismerhetetlen a tehetség; de a fiatal költő költszetének irányát egyáltalán nem helyese-lhetjük. Szomorj világa valóban sötét és vigasztalan; szerző hol a legleplezetlenebb-érzékenység képeivel hivalodik, hol a világ romlottsága fölött keser-g. Lantjának egész hangköre ugy szólván csak ennyiből áll, de még e két hang is bizonyos disharmoniát ad. Azt értjük, ha valaki megundorodva a rom-lott világ hívságos élvezeteitől, vaddal fordul önmaga és a világ ellen, de a ki csak a világ ellen dörög, édes magáról megfelekedezik, az nemcsak az erkölcsi, hanem a költői igazság ellen is vét. A kötetnek csak kevés költeménye kivétel e tekintetben. Ára füzve 2 frt.

Csak egy «is», regény, írta Ember György, ki a népnevelés és a magyarosodás érdekében a szép-irodalom formáját gyakran felhasználja. Legújabb könyve is irányregény, melyben egy falu lakosa-inak átalakulását írja le, kik magyar-ellenes izgatók befolyása alól egyszerre hazafias vezetők alá kerül-nek s a birtokos, a pap, a tanító nemes hévvel és fáradszattalán működnek, hogy a lakosságot meg-nyerjék a magyarosodásnak, a munkának és a haza-fiságnak. Fáradozások nem is marad hiabavaló. E példát elég formás történetben és mesében írta meg a szerző, ki végül példaadásul ajánlja a nép élén állóknak, hogy dolgozzanak szerényen, jókedvvel a nemzet legigazabb napszámait, hogy ez ország minden fia igaz hazafi legyen, tudjon beszélni és Istenét dicsérni magyarul is. A regényt N.-Váradon Lang József adta ki s ára 1 frt.

Uj politikai napilap indul meg, hir szerint, Budapestben márczius elejétől kezdve, szabadelvű színezettel. Kiadja *Horeáth* Gyula országgyűlési képviselő, szerkeszti *Miskóth* Kálmán képviselő, fő-munkatársa pedig *Szemere* Attila lesz.

Az «Oszták-Magyar Monarchia irásában és képbén» című néprajzi műből megjelent a 125-dik füzet, melyben a *Karinthát* és *Krajnát* tárgyaló kötet jutott el befejezéséig. A «közgazdasági élet Krajnában» ismertetése van az utolsó füzetben, a gazdasági téren *Pirc Gusztáv*, a bányászatin *Novák József*, az ipar és kereskedelmén *Murnik János* soról-gal vezetől. Czikkeiket *Paszlavszky József* fordít-totta. A szöveghez illusztrációkat készítettek: *Bernat Rudolf*, *Charlemont*, *Wagner* és *Benesch*, odavál-ra rajzolók. A vállalat befejezett hatodik kötetéhez el-készültek a bekötési táblák is, és háromféle színben kaphatók.

Folyóiratok. Az «*Ethnographia*», a néprajzi tár-saság értesítője szerkesztéséről Réthy László lemond-tott, s újévtől Herrmann Antal, a társulat titkára és Katona Lajos társulati jegyző szerkesztik. Az új fo-lyam első füzetében *Marionescu* Atanáz a rumén népmithológiából közöl képeket, *Katona Lajos* pár-huzamokat írt magyar meseinkhez; *Herrmann Antal* «*Turisztika és ethnographia*» címen értekezik, egy másik czikke pedig a néprajzi muzeum elhelyezésé-ről szól. Ezen kívül még számos kisebb közlemény, szakirodalmi ismertetés, felkösöntök, babonás mon-dások, népdalok egészítik ki a tartalmas füzetet. — Az «*Ungarische Revue*» terjedelmes dolgozatot köz-öl *Wertner Mórtól* a bolgár ezári genealogiáról; *Szilágyi Sándortól* 1651—1652-ből eredő okiratok olvashatók, *Skytte Benedek* svéd diplomaciai ügy-ívő jelentése Erdélyből. A budapesti plébániai temp-lom történetét fejezi be a nagyobb közlemények. — A «*Nemzeti Némelelés*», melyet a VI. kerületi, állami tanítónőképző intézet tanári testülete ad ki, *Sebes-tyénné Stettina* Ilona szerkesztésében, tizenkette-dik évfolyamába lépett, s megérdemli mind azok figyelmét, kik a népnevelés iránt érdeklődnek.

A tud. akadémia könyvkiadó vállalata. Az aka-démia könyvkiadó vállalatainak pártoló tagjainhoz a «*Akadémiai értesítő*» legközelebb megjelenő füzete *Szily Kálmán* főtítkártól és a könyvkiadó bizottság ság előadójától, a következőképpen intézi:

A M. T. Akadémia feladata a tudomány és iro-dalom nemcsak művelése, hanem terjesztése is. E célra alapította Könyvkiadó Vállalatát és e célra

adja ki az Akadémiai Értesítőt. Amabban oly-eredeti és fordított műveket bocsát közre, melyeknek megválasztásában irodalmunk legzembetűnőbb hé-zzagának betöltése és a művelt közönség szüksé-gleteinek kielégítése a főszempont, emebben hónap-ról hónapra tájékoztatni igyekszik a közönséget működéséről. A jelen évtől kezdve a pártoló tagok, évdíjak fejeiben, megkapják az Akadémiai Értesítőt is, melynek révén folytonos érintkezés jön létre az Akadémia és a pártoló tagok között. Nyilvánvaló, hogy a midőn az Akadémia az (5 frtnyi) évdi-jében évenként négy kötetet és havonként egy-egy füz-etet nyújt a Könyvkiadó Vállalat pártoló tagjainak, tetemes áldozatot hoz a tudomány és irodalom ter-jeszése érdekében. Azt az áldozatot, a mit a töké-ben hozott és hoz a nemzet, részben legalább vissza-adja kamatokban. De mindezen törekvése sikertelen, mindezen áldozata meddő marad, ha nem bírja föl-kelteti és ébren tartani a művelt közönség érde-kelődését. Ez kettőn függ. Első sorban magán az Aka-démián. Kell, hogy a munkák jól legyenek megvá-lasztva, a fordítottak jól legyenek fordítva, és az Ér-tesítő jól legyen szerkesztve. Második sorban függ a siker a közönség előkészítettségén és fogékonyaságán. Vállalatunknak, midőn e sorokat írom. 1389 pártoló tagja van. Nem hiszem, nem hishetem, hogy e szá-mal már elértük volna a maximumot. Vannak tuda-mányos társulataink, melyeknek a pártolóik száma több ezerre megy. Miért kellene hazánk első tuda-mányos társaságának másfél ezer körül megállap-odnia? És e kérdés föltevésével eljutottam kérel-mem tárgyára. Bizalmam kérem Vállalatunk párt-oló tagjait, támogassanak bennünket nem könnyű feladatunkban. Ha úgy találják, hogy Vállalatunk-kal és Értesítőnkkel megbirtunk felelni jogos vára-kozásainknak, legyenek a pártoló tagok a tekintet-ben is pártolóink, hogy új meg új híveket gyűjtse-nek ügyünknek. Ha nem is mindenkől, de legalább többségtől, szíves lesz egy-egy ismerősöket törek-veinkre figyelmeztetni, és ha majd így több ezer főnyi törzsközönség csoportosul Akadémiánk köré, állandóan buzdítva és sarkalva bennünket a megkez-dett úton való tovább haladásra, akkor lesz a tuda-mányos irodalom terjesztése valóban gyümölcsöző.

Szily Kálmán, a Könyvkiadó Bizottság előadója. **Törvénykiadás.** A Lampel-féle könyvkereskedés (Wodiáner és fia) kiadta az 1890-ik törvények gyűjteményét, jegyzetekkel és magyarázatokkal. Ára 2 frt 20 kr. **Vászonkötésben** 3 frt 20 kr. **Uj zeneművek.** Nádor Kálmán zeneműkereskedő kiadásában megjelentek: «*Budapesti fegyverek*» kértífis induló magyar és német szöveggel, énekhangra és zongorára. Szerző *Nádor Gyula*, ára 75 kr. «*Geh nicht fort*» salondarab, zongorára szerző *O. Egan Clara*, ára 60 kr. Továbbá a *Kaszner* Károly által szerkesztett *Czibalomol-Salon* című vállalat V. fü-zete, mely a «*Nincs cseresep tanúam*» és «*Október-más ejséjén*» című dalokat tartalmazza, ára 50 kr. és *Molitorisz J.* által czibalomolra átírt 14 kedvelt népdal, ára 1 frt.

Nemzeti színház. Február 6-ikán a nemzeti szin-ház *Jókai Mórtól* mutatott be új színművet. A ko-zorus költő, rendkívül termékenysége mellett is, a színpad számára aránylag keveset dolgozott. A leg-többször nem is egyenesen a színpadnak írt, hanem regényeit dramatiszálta, mint az «*Arany ember*»-tis, mely színműnek is oly nagy hatás. Utóbbi időkben az ő lelkesülő venéjához fordultak alkalmi ünnep-lyeknél is, s a költő a magyar színészet százados ju-bileumának ünnepléséhez szintén hozzájárult fényes költszetével. Bizonys alkalmiság hozta létre leg-újabb történeti vígj. színművét «*Az aradi hősnők*»-et is. Egy politikai kérdésben tanusított magatartásáért az aradi nők megnehezelték Jókai. A költő még ak-gor megígérte, hogy kibékíti az aradi nőket és meg-írja nekik, hogy milyenek voltak 68-nyán. Színmű-vet írt «*Az aradi hősnők*»-ról, tárgyánl véve egy rácz zendülést, mely 1735-ben történt s a szegedi Péro állt az élére, szövetkező kóborló kurucokkal és nagy zavarokat idézően elő Aradon.

Jókai történeti vígj. színművének kezdetén a rácz Péro 10,000 főnyi fegyverrel közeledik Arad felé, *Vértési* János, szent-andrási bíró, a ki Békés-me-gyében a református lakosságot gyűjtötte össze, és prófétának hirdeti magát, szintén ilyen sereg fölött rendelkezik és egyesülni akar a ráczokkal, tehát ő is Aradnak tart, de Aradon nincs fegy-verfogható nép, mert azok mind a törökre men-tek. Csak vének, tehetetlenek és asszonyok vannak, nagy az ijedelem. Az asszonyok *Föray Gábor* házában tanakodnak. Ott van maga a vár szem-élyzete, *Tököli Ránok* kapitány, a ki siket, *Della* Bunda *Agrippa*, pattantany hadnagy, a ki vak, és *Paprikidesz* *Achilles* muskétás hadnagy, a ki sünta, de ezekre nem igen lehet számítani. Az asszonyok tanácsot ülnek és szívós ellenállásra határozzák ma-gukat, az időközben hazérkezett *Föray Gábor* azonban lecsendesíti őket és cselt ajánl nekik. Ennek a cselnek a keresztülvitele, s a két ellenségese vezér törbejtése tölti meg a darabot. Mindenekelőtt meg-érkezik *Vértési* uram, a «*próféta*» és híral hozzá

festményeit. A képzőművészeti társulat e három képet elküldte Párisba, hogy *Munkácsy Mihály* kiválaszthassa a pályanyertest. Pár nappal ezelőtt érkezett meg *Munkácsy* távirata, mely röviden csak azt tartalmazta: «*Halmi a díj, éljen!*» *Halmi* *Artur* Münchenben tartózkodik s a társulat azonnal érte-sítetve az örvendetes hírről. A *Munkácsy* által is kitüntetett festmény «*A vizsga után*», az iskolai vizsgáról érkező kis leányok uszonnyja egy kávé-házban.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia febr. 9-iki ülésén két érdekes felolvasás vette igénybe a hallgatóság figyelmét.

Pulsky Ferencz tanulságosan értekezett «*A mag-yar pogány sírletekről*». 1835-ben a *Bene* pusz-tán találtak az első magyar pogány sírletet, a mely azután 19 évig, vagyis 1853-ig, az egyedüli lelet volt. Ekkor ásták ki *Verében* a második leletet, 1859-ben *Galgócson* pedig a harmadikat. A 60-as évek leletei közül egy sem vezérkorbeli, bár egy ideig ezeket is azok közé sorozták. A tévedésre az adott okot, hogy a halottal együtt a ló is el van temetve, mint az a pogány magyaroknál szokásban volt. Nemrég fedez-ték fel egy pogány magyar sírt *Gerendáson*, legújab-ban pedig *Szegeden*, a mely szintén igen érdekes. Az eddigi sírletek közül a csornai lelet a csornai apátásig muzeumban, a többi meg a nemzeti mu-zeumban van. A legérdekesebb leletek a pilini, mu-teremiai, galgóczi, tetétleni, azonban ezek nem mér-közhetnek a népvándorlói kor leleteivel. A halot-tal mellett található ékszeresek mind ezüstből vannak, vastagon aranyozva, egyedül csak egy leletnél van-nak az ékszeresek bronzból. Az ornamentika vala-mennyinél nagyon egyszerű és legkevésbé sem változatos. A pilini sírmezőt 1871-ben ásták fel. Ösze-sen 5 sírt találtak és mindegyikben ott volt a ló csontváza is. Érdekes a verebi lelet. Fialat harcos van benne lovastól. Fején meg van sebesítve, de a rajta levő kötésből látszik, hogy nem halt meg a csatában, hanem utána még egy ideig ápolták. Ér-dekes lelet a tetétleni is, a melyben szintén sok ér-tekes régiség került napfényre. *Pulsky* felolvasását a közönség megjelenszte. Utána dr. *Balla* *Aladár* tartott felolvasást: «*Házasságkötések a XVII. század-ban Magyarországon*» címen. Társasfényt akkorri fejlődését bizonyítja a házasságok története is. A felsőbb körök azért házassodtak, hogy a fajt és a vagyonat fentartsák. A házassalandók annyira a szülei fegyelem alatt állottak, hogy egyéniségük minden joga teljesen meg volt semmisülve, számos történeti példa bizonyítja, hogy az engedelmese teremtés a szülők akarattal törvényül tisztelték és a jegyesek a legtöbb esetben nem is ismerték egymást. Csáky *György* börtönbe vettette fiát, mert nem akarta el-venni a *Homonnay* kisasszonyt, stb. *Balla* felol-vasása is megérdemelt tapsokban részesült.

MI UJSÁG?

Egyévi önkéntes-jelöltek, kik az idén öhaj-tják az önkéntességi jogot megnyerni, tartoznak ez iránti folyamodványukat legkésőbb ez év február havának végéig napjáj az illetékes had-kiegészítő parancsnokságnál benyújtani, külön-ben jogukat jóval nehezebben érvényesíthetik, a Véderő-Utasítás szerint. Mely parancsnokság az illetékes, miként szerelendő fel a folyamodvány és minden egyéb hasznos és szükséges tudnivaló, benne foglaltatik a Franklin-Társulat által ki-adott «*Az egyévi önkéntes* a közös hadseregben és a m. kir. honvédségben» című műben, me-lyet *Kacziány Géza* szerkesztett a hivatalos for-rásokból. Ugyan e mű ad utasítás *papjelöltek*, *tanítójelöltek*, *családfenntartók*, stb. hadmentese-gi jogának érvényesítésére is. A mű ára 1 frt 20 kr. Kapható minden könyvkereskedésben.

Az udvar Budapest. A király itt időzése óta már többször volt *Godóllón* vadászaton; e hó 11-ikén pedig *Isaszeghnél* vadászott. A királyi eddig még nem hagyta el a várpalotát, de naponként megteszi rendes sétáját a kertben. Ő felsége e hó 12-ikén is-mét általános kihallgatást adott, ugyanaz nap este udvari ebéd volt.

Stefánia trónörökösne rajzai. Az «*Oszták-Mag-yar Monarchia irásában és képbén*» című néprajzi mű következő oszták köteté «*Az oszták tengermentek* és *Dalmácia*» leírását fogja tartalmazni. A kiadott prospektuson könyved, napfényes kép volt a lacromai parkból, *Stefánia* özvegy trónörökösne rajza. E rajzon kívül még két kép fogja díszíteni a kötetet. A «*Rész-let* *Lacroma szigetéből*», egy vadregényes szikla-

A Munkácsy-díj nyertes. *Munkácsy Mihály*nak 6000 frankos ösztöndíjára, a pályázati feltételek értelmében, a jury tudvalegőleg három képet jelölt ki a versenyzők közül, és pedig *Csók István*, *Halmi* *Artur* és *Pap Henriknek* a teli kiállításból ismert

kapu, melyen át a végtelen tengerre, a raguzai bárkákra és csapongó sirlányokra lát a szem. És a «Villa Angolina a tengeréről», abbaziai partrezést, balról a szikla a fűrdőházal, mögötte a villa kertfala s a terrasse-ról levezető kölepeső, a fák és bokrok között, jobbról a messze tenger, melyre a felhők mögél bukkannak nap vet fényt.

A népszámlálás eredménye. Keleti Károly, az országos statisztikai hivatal igazgatója, az országos özegek meyeiből beérkezett adatok végösszegeiből egybeállította a népszámlálás eredményét, s e hó 11-ikén délelőtt a kereskedelmiügyi miniszter utján közöltette az a királylyal, delután pedig Keleti a tud. akadémia második osztályának rendkívüli ülésén mutatta be. Az eredmény örvendetes, s kivált a magyar elem erősödését és szaporodását mutatja, mert a népesség gyarapodása főképp azokban a helyeken szembetűnik, a hol a magyarság tömegei laknak. A tíz év előtti népszámlálás adatai meglehetősen lehangolóak voltak, mert tíz év alatt a magyar birodalom népességének emelkedése 193,400 lélekkel többet mutatott, a mi végtelen csekély. De cholera, sanjaru évek ezek az időközbe. 1880 óta azonban a magyar birodalom népessége 15*6 millióról 17*3 millió lélekre szaporodott. A gyarapodás tehát 1,693,827 lélek, vagyis 10*28%.

A magyar birodalom népessége jelenleg 17,335,929. Ebben külön Horvátország 2,184,414 lélek, a mi tíz év alatt 291,925 főnyi szaporodás. A szorosan vett Magyarország lakossága most összesen 15,122,514. (Növekedés 10*15 százalék.) Ez az eredmény mindenestre örvendetes, de még kellemesebb az a tudat, hogy különösen a magyar vidékek népessége fokozódott rohamosan, Csanádmegyében 19*87 Pest-megyében pedig 18*33 százalékkal. A magyarság szaporodását Keleti 695,864 lélekkel tünteti föl. Az 1880-iki népszámlálás 6,165,088 magyart derített ki. Az országból távol levőket is hozzászámolta, volt 7,342,800. Most ugyanez a szám 8,200,000 lélekre bővült. Többé azt mondani nem lehet, hogy Magyarország lakosainak többségét nem a magyarok teszik, mert a magyarság az anyaországban 54*22 százalékot képvisel. A legnagyobb nemzetiség is alig haladja meg Magyarországon a 15 százalékot.

Allamsegély a turistaság támogatására. A magyar Képző-egyesület azt kérte Baross minisztertől, hogy a turista-utnak Ó-Tátrafűrésztől a Barlang-ligetig terjedő részének kiépítéséhez állami segítséggel járjon. A miniszter, méltányolva ezen ut jelentőségét, 5000 forintot engedélyezett a célra.

A budapesti ref. egyház közgyűlése a Várad Károly halálával megüresedett algonokai állásra egyhanglag Hegedűs Sándor orsz. képviselőt választotta meg. Az egyháztanács nevében gr. Tisza Lajos, főgondnok üdvözölte Hegedűst, ki meghatottan válaszolt, megköszönte a kitüntetést. Hegedűs Sándor, az új algonok, az alkalmammal ezer forintos alapítványt tett, melynek kamata évenként az egyház közűkségeire fordítandó.

Magyar mandarin. Faragó Ödön hazánkfa, kitől lapunk annyi érdekes dolgozatot közölt, e hó 10-én delután, fiatal neje kíséretében visszautazott Kínába. Utja Párison és Marsellen viz sz. Ápril 8-án érkezik Honkongba s alkalmassal az újonnan megnyitott kikötőt rendezését bízzák rá. Faragó most már harmadosztályú mandarin, évi fizetése a mi pénzünkben meghaladja a huszezer forintot. A magyar névnek sok becsületet szerez a távol világrészben, hová most vele megy neje is.

Reviczky Gyula síremléke. A korin elhunyt fiatal költő holttestét e hó 11-ikén reggel kiásták a keresepinti temető éjszakkéleti sarkában levő ideiglenes sírjából, hogy áthelyezzék abba a kettős sírgödörbe, melyet a főváros az elhunyt költő iránt való kegyelethöz ajánlott fel a Reviczky-síremlék bizottságának. A hivatalos személyeken kívül a síremlék-bizottság néhány tagja volt jelen. Egy kis horpadást leszámítva, teljesen ép állapotban találták a koporsót, melyet felbontás nélkül helyeztek át az eddigi sír szomszédságában ásott új sírgödörbe. Ez lesz a költő végleges nyughelye. — A Reviczky-bizottság azonban, hogy a síremléket mielőbb felállíthassa, miután a szükséges költségek nincs még egészen együtt, adakozásra kéri a közönséget. Az adományok a Petőf-társasághoz (Szana Tamás bizottsági elnök) küldendők be.

Reményi Ede jeles hegedű művésztünk, hosszú külföldi tartózkodása után, e hó 17-ikére várják Budapestre. A zenészkörök ünnepélyesen fogadják.

Madarász-kirándulások. A nemzetközi ornithologiai kongresszus, melyet ez év május havában Budapesten fognak megtartani, érdekes kirándulásokkal lesz egybekötve. A kongresszusi munkálatok befejezése után ugyanis egyes csoportok különböző vidékekre rándulnak Magyarország madárfaunájának megfigyelése és tanulmányozása végett.

Az első csoport Herman Ottó vezetésével a Kis-Balatonhoz megy és itt gróf Festetics Tasziló vendége lesz; ugyanezen csoport Chernel István vezetésével a Balatonra megy és a dinnyei moosárhoz is, itt Mészlényi Benedek és Mészlényi Pál lesznek a házigazdák. — Egy másik csoport a Fertő tavának környékét és a Hanságot keresi fel dr. Madarász Gyula vezetésével. A kirándulók bíró Berg Gusztáv vendégszeretettel fogják élvezni. A harmadik csoport a nagy magyar alföld madárfaunájának tanulmányozása végett Mezőhegyesre megy; ezeket Horváth János nyug. altábornagy vezeti. Végül egy csoport Székla Gábor tanár vezetésével Drávafokra Bellégre rándul ki, mely Albrecht főherceg uradalma, és aztán felkeresi a horvátországi kolodjári mocsarat, mely a gémféléknek híres fészkelő telepe; itt a kirándulók Nikolics Béla vendégei lesznek.

HALÁLOZÁSOK.

Hilbi GAAL JÁNOS, nyug. kuriai bíró, meghalt Budapesten 80 éves korában. Fiatalabb éveiben az erdélyi részekben jelentékeny szerepet vitt. 1830-ban az erdélyi főkörmányszékél kezdte hivatali pályáját, majd Küküllőmege törvényszéki ülnöke, 1835-ben pedig az erdélyi kir. tábla bírja lett. A bécsi cs. kir. legfőbb törvényszéknek előadóivá akarták kinevezni, de nem fogadták el, 1857-ben az erdélyi urbíri törvényszék tanácsosa, 1861-ben pedig az erdélyi tábla elnöke lett, mely állásából, minthogy a nagyszabeni gyűlésre megjelenni nem akart, 1863-ban elbocsátották. 1861-ben azonban kir. táblai ülnöki hivatalba visszahelyeztetvén, innen a kuriához került, hol 1885-ben történt nyugdíjazásáig működött. Az erdélyi országgyűléseken 1836. óta az ünnök, aztán pedig mint Oláhfalva képviselője a magyar országgyűlés képviselője volt. A királyi a Lápötrend lovagkeresztjével tüntette ki.

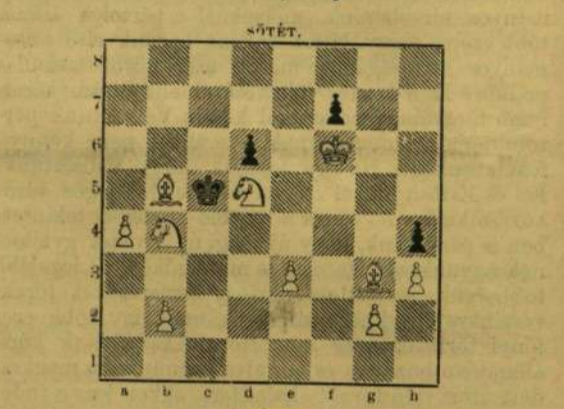
Elhunytak a közéleti napok alatt: CSUTOR IMRE, bírtokos, ki hosszabb időt át Zalavármegye alispánja volt, 78 éves. Salomvárt. — GYIKÓ FERENCZ, török-szentmiklósi ref. lelkész, élete 49-ik, lelkészegés 19-ik évében. — VILMOS DANIEL, morágyi ref. lelkész s egyházker. tanácsbíró, életének 78-ik, s lelképástörtségének 49-ik évében. — HANENKAMP JOZSEF, a soproni kath. elemi népiskolák nyug. igazgatója, a soproni néptanítók Nesztora, ki 58 évig szakadatlan munkálkodott a tanítói pályán. — GYARFÁS MIKLÓS, nagyszabedi kir. aligézség, képzett fiatal ember, élete 34-ik évében, a svájci Darosban, hol hasztalan kereste az enyhülést. — MORELLI TRIVADAR, a főváros agg polgára, 80 éves, kiből dr. orellim Károly ismert orvos, Morelli Gusztáv jeles fúfesz, az orsz.-iparművészeti tanoda tanára, és Morelli Ferencz, az «Athenaeum» nyomdai társulat tisztviselője, édes atyjától gyászolják. — BACZÓ GÁBOR, a zilahi reform. kollegiumnak nyugalmazott tanára. 71 éves, Zilahon. — LUKÁCS ANTAL, 75 éves, Aradon. — VIRASZTÓ GELLERT, premontrai kanonok, érdemesült alperjel és aranyméds pap, ki mint tanár már e század első felében utrófője volt Lőcsén a magyarországnak, 87 éves korában, Jászóvárt. — STRINGLY KÁROLY, körjegyző, a nagy-kiszassi járás jegyzői egyesületének, a gelsei önkéntes tüzoltó egyesületnek, valamint a körjegyzőségében lévő iskolák iskolaszéki elnöke, megbízottsági tag, 60 éves, Nagy-Kaniszin. — BERGER ADOLF, Veszprémváros tevékeny polgára, a városi képviselőtestület tagja, élete 71-dik évében. — IVANÓCZI SZULÓ SÁNDOR, Szeged város egyik régi polgára, 78 éves. — KAJETÁN LIPÓT, Nagy-Várados és Bihar megyében általános ismert tanármenter, 80 éves korában, N.-Várados. — ÖZV. BENECZY ANTALNÉ, szül. Ruttkay-Nedeczky Mária, Nagy-Rákón, 69 éves korában. Beniczky Kálmán, turóczi főispán édes anyját gyászolja benne. — ÖZV. MONTBACH KÁROLYNÉ, szül. Draskovich Karolina grófnő, cs. és kir. kamarás özvegye, 80 éves, Budapest. — Id. DOBOZY DANIELNÉ, szül. Faygel Eszter, 61 éves, Miskolczon, honnan holttestét Tisza-Keszibe szállították. — ÖZV. NAGY JOZSEFNÉ, szül. Gyertyánffy Mária, élete 68-ik évében. Testvére volt Gyertyánffy Istvánnak, a bundai állami paedagogium igazgatójának. — EDVI ILLES TEREZ, özv. Edvi Illás Lászlóné leánya, 17 éves korában, Jászberényben. — SCHÖNBERG LÁSZLÓNÉ, szül. Krengel Jozefa, 37 éves, Facseten. — ÖZV. FISCHER L. JOZSEFNÉ, a nemrég elhunyt dr. Fischer ismert paedagogus özvegye, 76 éves korában, Budapesten. — PAZAR ANTONIA, paulai szent Vinczéről nevezett igralmas rendi nővér, Budapesten, az üllői-uti új körházban, a hol mint betegápolónő működött. — DOMJÁN ZSUZSANNA, Domján Ferencz ref. lelkész leánya, Kolozsvárott, élte, 20-ik évében. — SZINAI ISTVÁNNÉ, szül. Dóczy Janka, Miskolczon.

Szerkesztői mondanivalók.

Szomorú tengő lét. Eitemetnek engemet. Hangjuk nagyon sötét, vigasztalan s, a mi még nagyobb baj, kissé bágyadt. A templomban. Két első strófiáján elég csinos, de a harmadik versszak erőszakot s tönkre teszi a jól induló kis verset. A síremlék. Hegyi idill. Ez eredeti és a fordítás egyaránt középzerű. Catulul. Mint ballada, csak — középzerű, de a verselés s az egyes erőteljes költői kifejezések elárulják a hivatott tehetséget. Adjunk a «K. Néplap»-nak. B. Barátomhoz. Némi javításra szorul. Az első strófiában a hasonlat a nevetve benyitót és elcsúszott szép lányról s ez a sor: «gyászoljuk, ha vége van» nem állhat meg. A negyedik strófiában az a kérdés «és én hol vagyok?», nincs helyén s úgy látszik, csak azért áll ott, hogy rim legyen az «ellengyött»-ra. Itt-ott a vers döcögősségén is segíteni kell. Könyörgés. Kitépett virágok. Az első elég tartalmas, ügyes kidolgozással jó vers válnék belőle; de ez a gyöngye kidolgozás tönkre teszi. A «kitépett virágok»-ban a gondolat amnyira erőteljes, hogy a kidolgozás gyarlósága már mit sem ronthat rajta.

SAKKJÁTEK.

1646. számú feladvány. Geyerstam Fr.-től.

Világos indul s a harmadik lépésre matot mond.

Az 1637. számú feladvány megfejtése

Klett F.-től.

Table with chess solutions. Columns: Világos, Sötét, Világos, a, Sötét. Rows 1-4 show moves like Hb3-g1, Bg2-g1, a1, Kc5-d4, etc.

Helyesen fejtették meg: Budapestra: K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — A pesti sakk-kör.

Rövid értesítések. Kolozsvár: D. B. J. Beküldött feladványainak elsöje közzétvezzé megjelölésével bir:

Table with chess solutions. Columns: Világos, Sötét, Világos, a, Sötét. Rows 1-3 show moves like Kf6-f5, d6-e5, a1, Fd4-e5, etc.

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 5-ik számában közölt képtalány megfejtése: Házaló.

HETI-NAPTÁR, február hó.

Table with 4 columns: Nap, Katholikus es protestáns, Görög-Orosz, Izraelita. Rows 15-21 show dates and corresponding religious observances.

Holdváltás. 3 Első negyed 15-én 7 óra 45 5 pk. este. Felelős szerkesztő: Nagy Miklós. (L. Egyetem-tér 6. szám.)

Báli selyemkelmék 60 kr.

egész 6 ft 35 kr-ig méterje (körülbél 300 különb. minta és színben), szállít ruha- és vég-száma utildj-és vsm-mentesen Henneberg G. (cs. és k. n.úv. szállító) gyári raktárban Zürichben. Minták postafordulattal. — Levelre Sváczba 10 kros bélyeg ragasztandó.

LEGYÁBB HÁZI TITKÁR. MAGYAR LEVELEZŐ ÉS ÖNÜGYVÉD

vagyis elméleti és gyakorlati vezérkönyv a közéletben előforduló mindenemű levelek, folyamodványok, kérvények, Telebbezések, jogügyleti okiratok helyes szerkesztésére iparosok, kereskedők, mezőgazdák, hivatalnokok és magánosok használatára

Szerkesztette FARKAS ELEK.

Kilenczedik a legújabb (bezárólag a 1888. évi) törvénykezésre való tekintettel teljesen átdolgozott kiadás.

Vászonba kötve 3 forint.

TARTALOM:

BEVEZETÉS. A magyar helyesírásról. I. SZAKASZ. Általános figyelemstetések a levelek bel-tartalmára vonatkozólag. II. SZAKASZ. A közéletben előforduló levélminták. III. SZAKASZ. A közéletben előforduló levélminták. IV. SZAKASZ. Kereskedelmi ügyek. V. SZAKASZ. Váltó ügyek. VI. SZAKASZ. Kereskedői s üzleti levelek. VII. SZAKASZ. Magán-ügyletek. VIII. SZAKASZ. A szerződésekről. IX. SZAKASZ. Okiratok váltók, értékpapírok meg-nyitására. X. SZAKASZ. Cselédek, munkások s más foglalkozások viszonyai.

Kávé!

Naponta frissen pörkölve, kitűnő minőségben.

Excelsior-kávé

Különösen ajánlatra méltó
aromatikus, erős és szopora.
Ezen kávé saját módszerünk szerint pörkölve, hónapokig tartja magát, s élkülül hogy minőségéből és illatából vesztene. Az „Excelsior-kávé” csak eredeti 1/2, 1, 2 és 5 kilós csomagokban kapható, s minden csomag az itt látható törvényes és bejegyzett védjeggyel van ellátva.

Első magyar gőz-kávépörköldé
Wertheimer és Frankl gyarmatárú-nagykereskedése
Budapest, V., Nagykörön-utca 11. szám.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

CSILLAGÁSZATI ÉS FIZIKAI FÖLDRAJZ,

kapcsolatban a térképrajzolás elemeivel.

A művelt közönség számára

és iskolai segédkönyvvül írták

BALÓ JÓZSEF és MIKLÓS GERGELY
tanárok.

Százege a szöveg közé nyomott rajzzal és négy táblával.

Ára vászonkötésben 2 frt.

NYÁR.

KÖLTEMÉNYEK.

Írta

JAKAB ÖDÖN.

Ára füzve 1 frt 40 kr., díszkötésben 2 frt.

A „Franklin-Társulat” kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtárban kapható —

KERTÉSZET KÉZIKÖNYVE.

Tüzetes utasítás a konyhakertészet, virágmivelés és gyümölcsfatenyésztés körében.

A legújabb kutatók után írta

Átírtat és jegyzetekkel bővítette

GALGOCZY KÁROLY. Dr. FARKAS MIHÁLY.

Negyedik kiadás. — Ára füzve 80 kr. keménykötésben 1 frt.

Felülmulhatatlan
legjobb, orvosilag ajánlott enyhítő-szer
hőkhurut, rekedtség és hurut esetében
Követelmény a gyár-ból: lépcsőből, 2 frt 50 kr. 1/2 palackért, v. 1 frt 25 1 palackért beküldése mellett bármelyre Ausztria-Magyarország, Csehország stb. bármely helyére. 4212

KRIEGNER-féle TOKAJI-CHINA-VASBOR.

LÁBBADOZÓKNAK ERŐSÍTŐVÜL, továbbá vérszegénységnél és az ebből származó betegségeknel, sápkór, migrain, ideg- és gyomorbetegségeknél, skrophel stb. az Általam fel-talált és készített Tokaji-China-vasbor legjobb sikerrel alkalmazható. Gyenge nők és gyermekek erősítésére kitűnő övszer. Egy nagy üveg ára 3 frt, kis üveg 1 frt 60 kr.

„MARGUERITE ÖRÖME”

A LEGDIVATOSABB ARCZBŐRFINOMÍTÓ.
Minden elegáns hölgy pipere-asztalán otthonos. — Teljesen ártalmatlan.
Egy köcsög ára 2 forint.

Kriegner György gyógyszer-tára a „Magyar Korona”-hoz. Budapest, Kálvin-tér.

RÉTHY JÁNOS

mérnök, nemzetközi szabadalmi irodája,

BUDAPESTEN,

Erzsébet-körút 14. sz.

szabadszolgálati és szabadalmak meghossz-szabítását bármely államban. Elvállalja a találmányok értékelését és védelmét. Mindennemű felvilágosítással szolgál szabadalmi ügyekben. — Véd-jegyeket beajánlatotzat min-den államban.

Legjobb és Leghírnevebb
Pipere Hőgypor
La VELOUTINE
Különleges Részor
BISMUTTAL VEGYITVE
CH. FAY, ILLATSZERÉSZ,
PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS.

VÉGHLESI VERA
FORRÁS
Hazánk legtisztább, leg-olesőbb és legjobb szén-savdús, é vényes savanyúvize, Véghles-Szalattán, Zólyomn. min-ig friss töltésben kapható a budapesti foraktárban: **Erzsébet-körút 56. szám alatt,** továbbá fűszerüzletekben és vendéglőkben! Telefon összeköttetés. Számos raktár a vidéken.

Sternberg Armin
Hangszer-Ipar
Budapest, kerepest-út 36

Kwizda KÖSZVÉNYFOLYADÉKA
fájdalomcsillapító szer
köszvény, csúsz és idegbajokban.
Ugyiszintén jeles hatású **fiizamodásoknál, helyi görcsöknel** (lábikra-göres), **idegfá-jás, főkent pedig erősítésül nagy fárad-ságok, hosszú menetek** előtt és után.
Egy palackkal 1 frt o. é.
Kwizda Ferencz János, cs. és kir. osztrák és királyi román udv. szállító és kerületi gyógyszerészek, Korneuburgban, Bécs mellett.
Bizonyítatik, hogy a helyorségi kórházban és a ka-tonai fürdő-gyógyintézetben Badenben, Kwizda köszvényfolyadéka a csúsz különböző alakjai, név-szerint izomcsúsz, ugyiszintén a köszvény és ideg-ség ellen, ép ugy magában, valamint hővízfűrdők segédcszközé gyanánt, jó hatással alkalmazottak. Baden, 1886 szept. 21. **Dr. Mühlleitner,** cs. és kir. főorvos és kórház-vezető.
Főletét a Magyar királyság számára Budapesten **Török József** gyógyszer-tárban; kapható továbbá **nagyban: Kochmeister Frigyes** utóda, Neruda A., Thallmayer és Seitz, Strobenz testv., s De-tsinyi F.-nel; **kicsinyben** minden gyógyszer-tárban. Szives figyelembe vétellül. E készítmény vásárlásánál kérjük, mindig **Kwizda köszvényfolyadéka**t kérni, és arra ügyelni, hogy épugy minden palack zárványos, valamint a carton is a mellékelt védjeggyel legyen ellátva.
Kwizda Ferencz János, cs. és k. osztr.-magyar és kir. román udv. szállító, és ker. gyógyszerész Korneuburgban, Bécs mellett.

JODKALI-SYRUP
Kitűnő hatású
vértisztító és vér-avitó szer
orvosilag javalva
minden családi örökletességéből és vérméregzéséből származó bántalmaknál. Különösen ajánlatik: **Syphilitikus bántalmaknál** és az ezek elhanyagolásából származó utó-bajoknál. **Görvölykórna** (scrophel), midőn mirigy-daganatok és beszűrődött görvölyfekélyek vannak jelen. Régi, nehezen gyógyuló sebeknél, **chronikus bőrképződéseknél**. Megszelhetetlen szer: **Kőszvény és csúsz, idegbántalmak, méhszervi görcsök,** továbbá máj- és lép-daganatok ellen. — 1 üveg ára 1 forint 20 kr.
Központi szétküldési raktár:
Kovács Sándor gyógyszer-t. Nagy-Beeskerekén.
Raktárak a következő gyógyszer-tárakban:
BUDAPESTEN: **Török József, Király-utca 12. sz.** Krieger: **Gy. Kalvin-tér;** Petri O. vaczi-körút, **Székeshegy-rár;** Imrich V. **Szeged;** Barcsay K., **Kerecszes E. Arad;** Rozsnyay M. **Temesvár;** Jahnér K., **Kassa;** Korláth F. **Debreczen;** Dr. Rot-schnek E. **Pozsony;** Erdy J. **Győr;** Stadler M. **Pécs;** Göbel K. **Szabadka;** Décsy. **Miskolcz;** Dr. Szabó Gy. **Szatmár;** Bossin J. **Eszék;** Dienes J. **Zágráb;** Hügl A. **Bolgrad;** Draskóczy K. **Bécs;** Mittelbach S. **Hoher Markt 8.** 4366

Az arcz szépsége
oldértik
Leichner zsírpora
és Leichner hermelinpora
(legjobb minőségű zsírpor)
által; mely nappalra és estére a legjobb arczpor, erősen tapad, a bőrt széppé, rózsás fiatal üdeségűvé és puhává teszi; ártal-matlan, s nem lehet észre venni, ha valaki azzal beporozza magát. — Minden kiállításán az arany érremmel kitüntetve; a legfőbb nemesség s az egész művészvilág használja, s kapható minden illatszerekereskedésben, de csakis zárt szelencékben, a „Jyra és babékoszorú” védjeggyel. Kérlek mindig **Leichner zsírpor** (Leichner's Fettpulver).
Illatszere-s. vegyész. kir. udv. színházak szállítója **Berlinben.**

Nincs többé köhögés!
Mell- és tüdőbaj ellen.
Dr. med. Fáykiss
Szepesi kárpáti növénykivonat
1 üveg ára használati utasítással 75 kr.
Czukorka 1 doboz 1 csomaggal 30 kr. 2 doboz 50 kr. 3 doboz 75 kr.
Tizenöt év óta legjobb eredménnyel használják köhögés, rekedtség, katarisus, hőkhurut, náthaház (influenza), székmenéség, tüdőgyulladás stb. ellen. Eredetiben kapható csakis egyedül **Fáykiss József „nagy Kristóf”-hoz** címzett gyógyszer-tárban. Továbbá **Török József** gyógyszer-tárban, Király-utca. — Postai megrendelések azonnal eszközöltetnek.

Hirdetések és előfizetések elfogad-tatnak a kiadóhivatalban Budapest, IV., Egyetem-utca 4. szám alatt.

VASÁRNAPI UJSÁG

8. SZÁM. 1891. BUDAPEST, FEBRUÁR 22. XXXVIII. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt fél évre — 6 • Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt fél évre — 4 • Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 6 frt fél évre — 3 • Kintföldi előfizetésekre a postafiz-gy megfizetésű vitelljű is csatlakozó

AZ ÚJ OLASZ MINISZTERELNÖK.

OLASZORSZÁG jelentékeny szerepet visz Európá legújabb történetében, mióta hozzácsat-lakozott a hármas szövetséghez, mely Olaszország nemzeti tradícióinak talán nem rokonszenves, de hatalmi állásának előnyös. Olaszországban még nem halt ki az a nemzedék, mely Ausztriában az olasz nép elnyomóját ismer-te, s elég elevenen él az emlékezet a fran-cziák iránt, a kiknek segítségével vívták ki a sol-ferinói győzelmet, mely Olaszország egyesülésé-nek nagy művét megkezdte. Nem is lehet mon-dani, hogy Crispi miniszterelnök és külügy-miniszter általános népszerűségnek örvendett, ki Olaszország politikáját hozzáfűzte Németország és Ausztria-Magyarország politikájához. Ez pedig egy részben Franciaország ellen irányul, s a hármas szövetségben Olaszországra nézve határozottan ki van jelölve, hogy franciaia támadás esetén az ő helye a francziák ellen van.

A hármas szövetség Olaszországra is nagy terheket rótt. A fiatal állam pénzügyeit a katonai készütség nagy-gon kimerítette. A kormány új és új adók behozatalával sem volt képes az egyensúlyt helyreállítani. A pénzügyi bajok végre is hatalommá szoktak válni, s mikor Crispi újabb adók védel-mében a képviselőház előtt még nagy-gon éles szavakkal is illette a jobboldali párt előbbi kormányait, — azét a pártét, mely Crispi is támogatta, — a főlingerült ház többsége leszavazta Crispi-t még abban az ülésben. Ő az-tán rögtön beadta lemondását a királynak, a ki a lemondást el is fogadta, s ugyanazon Crispi, ki az ősi választatásoknál oly nagy győzelmet aratott, oly nagy többség fölött rendelkezett, bukott miniszterré vált egész várat-lanul.

Ez a bukás, — a politikuskok nyilatkozata szerint, — épen nem veszélyezteteti a közép-európai hármas szövetségét, melynek Crispi egyik megalkotója volt, sőt Olaszországot illetőleg sem jelent rendszerváltozást; hason-lóképp, mint Tisza Kálmán bukása ná-lunk, ez is személyes jellegű volt. Mindamellét kétségtelen, hogy egy te-kintélyes állam ügyeit hosszabb ideig

vezető férfinak letűnése a politikai szinterről, oly férfiné, ki Bismarck barátsága mellett európai hírnévre tudott szert tenni, nem lehet közönyös az újságolvasó közönség előtt, s hogy ezzel kapcsolatban mindenki kíváncsi megismer-ni azt a férfit, ki helyébe lép, s Crispinek már megizmosodott politikai egyéniségét pótolja. Az érdeklődés nagyon jogosult most, mivel Crispi utódját, Rudini Antal marquis, Olaszországban régóta kiváló tehetségű s vasakarátú férfinak ismerik, s így jövő működéséhez jelen-téken várakozásokat kötnek.

Rudini Starabba Antal marquis 1839-ben született Palermóban, s így jelenleg 52 éves, erő-teljes férfiú. Családja Szicilia-sziget legelőkelőbb és legvagyonosabb nemzetsége közé tartozik, mely eredetét a hódító normannokig viszi fel, s melynek ereiben, mint melléknevük is mutatja, arab vér folyik. Említeni való, hogy Crispi is

RUDINI MARQUIS, AZ ÚJ OLASZ MINISZTERELNÖK.

Palermóban született. A vagyonos ifjú igen korán tünt fel ügyességével s erős akaratával tágabb körben, a palermói szoczialista forradalom leve-rése által.

Valóban emlékezetes dolog volt ez. 1866-ban a bukott Bourbon-pártiak az alsórendű papsággal s a Sziciliában nagy számmal élő kolduló-barátok-kal szövetkezve, fellázították Palermo cséselékét, s a mozgalom Torelli polgármester és Pimona rendőrkapitány erélytelensége miatt csakhamar veszélyes jellegű lett. Szept. 16-án reggel „Éljen a köztársaság” feliratu zászlókat lengető barátok vezetése alatt egész csapat lázongó pa-raszt jött be a vidékről, s Palermóban rabolni és gyújtogatni kezdtek. Ekkor lépett fel ellenök a csak 25 éves Rudini marquis, ki ekkor városi tanácsnok volt. Halálmegehető bátorsággal ment a városi kised őrség élén harcolni az Orologio nevű utcára a túlyomó számu ellenség ellen.

Mivel azonban kis csapatját lelkesí-teni s rendben tartani képes volt, a rendetlen cséselékét már az első ösz-szeütközőskor megverte, és sikere mind több, előbb félénken visszavonult pol-gárt vont vezetésé alá; utazáról-útczára haladtak előre s már az első nap ök lettek ismét a város uravá. Nehány nap kellett még, s Rudini a forradalmat teljesen elnyomta. Kegyetlen szigor-ral, kegyelem nélkül végeztette ki a kezébe került fölkelő vezéreket, megtörte teljesen az ellenállást, még a cséselék az Gaullerio belügyminiszter által segítségül küldött hadihajó meg-érkezett volna. Mindenki elismerte, hogy Palermo megmentője a hideg-vért, de e mellett ritka erélyes ifju marquis, ki e nehéz napokban az egye-düli volt, ki nem vesztette el fejét s folyvást a közügyekre gondolt, habár a cséselék az ő tulajdonát képező két palotát is felgyújtotta. A lázadás befe-jezése után oda jött miniszter a leg-hízelgőbb módon Palermo polgármes-terévé tette a 26 éves ifjút, kit a vízé-ségi érremmel is kitüntetett s polgár-társai elhatározták, hogy a város egyik szép terén márványszobrát állít-ják fel.
Rudini hírneve ezentül Olaszország minden részében elterjedt, s csakha-mar a szintén forrongásban levő Nápoly polgármesterévé nevezték ki.